Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...инай 1921 оной ...ин 21-һээ гарана | № 52 (16275) | 1983 оной мартын 3, четверг | Сэн 3 мүнгэн.

М. И. КАЛИНИНАЙ НЭРЭМЖЭТЭ УЛААН-ҮДЫН ЛОКОМОТИВНА ДЕПОГОЙ ИНСТРУМЕНТАЛЬНА ЦЕХТЭ Б. М. МАДАЕВ ТОКАРЕОР ХҮДЭЛДЭГ, ЭРХИМ МЭРГЭЖЭЛТЭ ГЭЖЭ СУУРХАДАГ ЮМ. БРОНИСЛАВ МИХАЙЛОВИЧ БУРЯАДАЙ АССР-эй БАЙУУЛАГДАҺААР 60 ЖЭЛЭЙ ОЙДО АЖАЛАЙ ЭРХИМ БЭЛЭГ БЭЛДЭХЭ ГЭЖЭ ЭДЭ ҮДЭРНҮҮДТЭ ДААБАРИНУУДАА ҮЛҮҮЛЭН ДҮҮРГЭНЭ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: токарь Б. М. Мадаев ажалдаа.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

МАЛАЙНГАА ҮБЭЛЖЭЛГЫЕ ЭМХИТЭЙГЭЭР ҮНГЭРГЭЖЭ, ТҮРЭЛ РЕСПУБЛИКЫНГАА ОЙН БАЯРЫЕ ҮНДЭР АМЖАЛТАНУУДТАЙГААР УГТАЯ!

БУРЯАДАЙ АССР-эй 60 жэл

ЭМХИТЭЙГЭЭР ҮНГЭРНЭ

...дэ үдэрнүүдтэ ажал...раа байса ехэ болоо, ...түлэг хурьгалжа ...— гэжэ Сэлэнгын ...Тельманэй нэрэм...овхозой түрүү хони...эгэн, коммунист Бад...жиевич Дондуков ...— Эдэ үдэрнүү...далаар 560 эхэ хо...340 хурьгад абтаад, хоролтогүйгөөр түл...жэ байна. Эхэ хо...он хурьгадые амяар...н таһалга соо байл... Хоёр-гурба хоно...һүүлээр эдэнийе нэ... болгонобди. Саашадаа сакмануудта 30 хонид байлгагдадаг болохо, хурьгадай гаража, орожо байха таһалга бэлдэхэбди. Нимэ таһалга соо хурьгадта үбһэн, набшаһата болон минеральна тэжээл үгтэхэ юм. Бидэ хурьган бүхэнние бүрин бүтэнөөр түлжүүлхэ, үбэлжэлгэеэ эмхитэй һайнаар үнгэргэхэ зорилго урдаа табяад, оролдожо байнабди.

Бадма Дондуковой бригада энэ жэлдэ зуун эхэ хониин бүриһөө 100 хурьга абажа, гээлтэ хоролтодо оруулангүй түлжүүлхээр дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абанхай. Хонидой хурьгалалгын һайнаар эхилээд, өөдэргэн дорюун хурьгадай абтажа байхада, хонишод хэлэһэн үгэдөө хүрэхэ гэжэ найдамаар.

Дондуковой отарын хонишон, хурьгашан бүхэн уялгануудаа һайса мэдэдэг, нарин нягтаар дүүргэдэг заншалтай. Абтаһан хурьгад гурбан үдэрэй үнгэрһэнэй һүүлээр хамтын хүжам таһалгануудта оруулагдадаг. Эдэ хурьгад эхынгээ һүнһөө гадна һайхан үбһэ эдидэг юм. Бадма Доржиевич Дондуков хани нүхэр Цеза Батуевнатай отарынгаа хонидые харууһалдаг, жэл бүри атаархамаар амжалтануудые туйлана. Жэшээлхэдэ, түрүү хонишод һүүлэй жэлнүүдтэ нооһо абаха түсэбөө жэншэдгүй дүүргэжэ, хонишод-зуутанай тоодо оролсоно.

— Дүршэлтэй хонишодой тооложо үзэһэнэй ёһоор, отарын хонидой хурьгалалга мартын эхеэр дүүрэхэ юм. Үбэлэй хурьгад өөдэргэн, дорюун байдаг, эдэнэр түргөөр томо болодог.

Мүн Руф Семенович Бальжиевай, Нина Санжановна Цыреновагай отаранuудта хонидой түл абалга эмхитэйгээр үнгэржэ байна. Эдэ отаранuудай тус бүридэнь 330, 410 хурьгад абтаад, гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлэгдэнэ.

Хонидой хурьгалалгые һайнаар үнгэргэхын, хонидой тэнхээ тамир доошолуулхагүйн, абаһан хурьгадаа бүрин бүтэн түлжүүлхын түлэ Тельманэй нэрэмжэтэ совхозой бүхы хонишод зохихо хэмжээнүүдые абана.

Р. БАЛДАНОВ.
Сэлэнгын район.

ТҮЛЭГ ДУНДАА

«Гигант» колхозой хонишод байгша ондо хэзээ хэзээнэйхиһээ һайнаар түл абалгын хаһые үнгэргэжэ байна. Эдэ үдэрнүүдтэ тус ажахын отаранuудай 3127 эхэ хонидһоо 1400 хурьган абтаад, гарзагүйгөөр түлжүүлэгдэжэ байнхай. Жэшээнь, ажахын түрүү хонишод М. В. Паркин В. Д. Шишков хоёрой харууһалдаг хонидой хахадһаа олонхинь хурьгалаад байна. Эдэнэртэ түл абалгын үедэ туһаламжа үзүүлхэеэ ерэһэн колхозой залуушуул хурьгадыень абалсана.

Ажахын хонишодой түрүү бригадые даагша, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай ветеран Б. Г. Шарафеев район доторoo эрхим хүтэлбэрилэгшэ, хүмүүжүүлэгшэ гэжэ суурхаһаар үнинэй юм. Мүнөө тэрэнэй ударидадаг отарада 650 толгой хонин харууһалагдана. Бригадын гэшүүд эхэ хонин бүриһөө түл абаха гэхэ гү, али 100-һаа 104 хурьга абаха гэһэн социалис уялгатай.

Мүнөө тус колхозой бусад отаранuудта хүдэлжэ байгшад түрүү хонишоной үүсхэлые дэмжэнхэй.

Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн хүндэлэлэй ажалай вахтада жагсаһан Загарайн районой бусад колхоз, совхозуудай ажалшад шэн зоригто ажалай шэнэ амжалтаар энэ һайндэрөө угтаха зорилго урдаа табина.

Л. ВИЛЬМОВА.

ЗАЛУУШУУЛ ХАМТЫН ХЭРЭГТЭ

...БАЙКАЛИИН районой ...уу хүбүүд, басагад ...нютагуудтаа үлөөд, ...эрэгэй түлөө орол...баһанийнь һайшаал... Жэшээлхэдэ, «Зырян...» совхозой Ангырска һү ...ферьмэдэ комсомол... Вера Корнакова Та...оян хоёр сагаан эдеэ ...элбэгээр үйлэдбэрил...гэ өөһэдынгөө хүби...е нилээд оруулна. ...һаалишад үнгэр...лдэ үнеэн бүриһөө ...мянга гаран килограмм һү һаажа, районой социалис мүрысөөндэ түрүүлээ һэн. Энэшье жэлэй үнгэрһэн һаранuудта Вера, Тамара һү ехээр һаажа, түрүүшүүлэй зэргэдэ гаранхай.

Мүн эндэхи олон залуушуул хүдөө ажахын техникэ, машина жолоодожо, үйлэдбэриин түрүү зэргэдэ ябалсана. «Прибайкалец» колхозой механизаторнууд Федор Горбунов, Любовь Алексеева, «Зырянский» совхозой тракторист Виктор Шангин, коопзверопромхозһоо Людмила Пашина гэгшэд эрхим ажалаараа нилээд суутай болонхой.

Мүнөө район дотор механизаторай һуралсалда 40 хүбүүд, басагад һурана. Эдэнэр апрель һарада тусхай үнэмшэлгэтэй болоходоо, «түмэр» агтануудые жолоодохо юм. Кабанск һүүринай автомашинын жолоошодой курсала 10 хүн эльгээгдэнхэй. Иигэжэ манай районой залуушуул ниитын хэрэг эрхилэлгэдэ хабаадалсажа ябана ха юм.

П. ХАЛТАНОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

ЯҺАЛА УРАГШАТАЙГААР...

...районой Ново...ын совхозой Гу...хонишодой бригадада ...арбан һүрэг үбэл... Тэрэнэй хахадынь эхэ ...юм. Һүүлэй дүнгөөр ...2600 эхэ хонинһоо ...аран хурьган абтаад, ...түлжүүлэгдэнэ. ...дой түл абаха энэ жэлэй харюусалгата хаһада залуушуул олоороо эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Совет Армида алба хээд, нютагаа бусаһан залуушуул түлгэнүүдэй, зуһаг эрьенүүдэй отарые даажа абаад ажаллана. Тиихэдэ олон хүбүүд, басагад һаяхан эхэ хонидой отарануудта хурьгашадаар хүдэлмэрилхэеэ гаранхай. Дүй дүршэлтэй хонишодой зүбшэл, заабари доро ажаллажа байһан залуушуул Сергей Султумов, Сергей Жимбуранов, Самбу Бимбаев, Юрий Бадмацыренов гэгшэд яһала урагшатайгаар хүдэлмэрилнэ.

В. БОРИСОВ.

ТҮНХЭНЭЙ РАЙОНДО
КИЛОГРАММААР НЭМЭНЭ

...үдэрнүүдтэ Түнхэнэй ...«Сибиряк» колхо...о-Ахалигай гүүртэ...ладаг үхэршэд улам ...гээр ажаллажа байн... баазада бүхыдөө ...хэр долоон һүрэг бол...емнарлагданхай, ха...гдадаг юм. Шахан ...улха гүүртэдэ мүнөө ...буруу, хашарагууд ...лагдана. Шахамал... дүршэлтэй үхэршэд ...р Кобелев, Алек... Серебренников, Алек... Родионов гэгшэд ха...ба. ...адуулагшад үхэрнүү... байгаа тэжээлээрээ шахажа таргалуулхаһаа гадна бага гаргашатайгаар ехэ продукци абахын түлөө тэмсэнэ. Нажартаа эдэнэй харууһалһан мал Үүридэхи халиг бэлшээридэ адуулагдадаг юм. Удаань намар холын бэлшээриһээ бусахатайнь адли шахан таргалуулжа захалаа. Эдэ үхэрнүүдээ март һарын түрүүшын хахадта мяханай комбинадта тушааха байна. Ингэжэ гүрэндэ мяха тушааха кварталайнгаа түсэбые дүүргэхээр хараална.

Малшад үхэрнүүдтээ үдэртэ 20 килограмм силос, 2 килограмм талха тарянай зүйл, 2 килограмм ногооной витаминтай гурил, гурбан килограмм һолоомо эдюулдэг юм. Тиин үнгэрһэн январь һарада бүхы малайнгаа шэгнүүрые 104 центнерээр нэмээгээ гэхэ гү, али үхэр бүхэнэйнгөө шэгнүүрые хоног бүридэ 1041 граммаар дээшэлүүлһэн юм. Иигэжэ шахажа байһан үхэрнүүдынь тус бүрез 380 килограмм шэгнүүртэй болоһон байна. Малшад үхэр бүриин шэгнүүрые 400 килограммда хүргэжэ, эрхим тарган гэһэн сэгнэлтэтэйгээр гүрэндэ тушааха эрмэлзэлтэй ажаллана.

И. ФЕДОРОВ.

ЭРХИМЛЭГШЭДЭЙ НЭГЭН

Нёдондоной социалис мүрысөөнэй дүнгөөр район доторoo эрхимлэжэ, Р. С. Сындеевэй нэрэмжэтэ дамжуулгын шанда хүртэхэһөө гадна «1982 оной эрхим һаалишан» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн Ешин-Хорло Дамбаевна Будаева «Улаан-Аха» колхоздо һаалишанаар ажаллаһаар үнинэй юм. Тэрэ үнгэрэгшэ жэлдэ үнеэн бүриһөө 1318,1 килограмм һү һаажа, түсэбөө холо үлүүлһэн байна. Мүн энэ хугасаа соо үнеэн бүхэнһөө тугал абажа, гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлээ юм.

Мүнөө Ахын районой суута һаалишад түрэл Буряадайнгаа республикын байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн баярай хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ хам оролсоод, дээшэлүүлэгдэһэн уялгаяа заабол бэелүүлхэ хүсэлэнтэйгөөр ажаллана.

Вл. ГАЛСАНОВ.

ӨӨДЭРГЭН ХУРЬГАД

Республикын байгуулагдаһаар алдарта 60 жэлэй ойн баярта байгша ондо дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абаһан Мухар-Шэбэрэй «Знамя Ленина» колхозой 1 отделениин хонишод амжалтатайгаар ажаллажа байна. Һүрэг хонидтоо үбһэ тэжээл ехээр бэлдхэжэ абаһан эхэ хонидой отаранuудта түл абаха халуун хаһа эмхитэйгээр үнгэргэгдэнэ. Жэшээлбэл, ажахын дүй дүршэлтэй үнинэй хонишон Бимба Санжиевай даадаг отарада 500 гаран хурьган абтаад, үхэл гарзагүй түлжүүлэгдэнэ. Эндэ Санжиевай Намжилма басаган гурбадахи жэлээ ажаллана. Эхэ, эсэгынгээ заабари доро амжалтатайгаар хүдэлмэрилжэ, арадай депутадуудай Мухар-Шэбэрэй районно Соведэй депутадаар һунгагдаһан Намжилма Санжиева эхэ хонин бүриһөө хурьга түлжүүлхэ зорилгоёо сүм бэелүүлхэ хүсэлэнтэй.

Абтаһан хурьгадынь шэмэ шанартай тэжээлээр хооллуулагдажа, зоотехническэ заабариин ёһоор харууһалагдана.

Д-С. ЦЫДЕНОВ.

ЗОРИЛГО БЭЕЛҮҮЛЭГДЭХЭ

...ехээр һаахын түлөө ...ан мүрысөөндэ булта ...бди. 20 үнеэ харуу...р даажа абанхай гээ... Бүлэг гүнжадые даа...баад тугаллуулхадаа, ...үнеэн болгохоор нилээд ...оо һэм. һайнаар харуу... хооллуулхаһаа гадна ...хэдэн удаа һаажа. ...ыень дээшэлүүлхэ хэ...ха юм. Иигэжэ орол...гаргаһанай ашаар һү ...ехэтэй үнеэн болгоно...

...най фермын коллектив ...жэлдэ һү һаажа, ...дэ тушааха түсэбөө ...тайгаар дүүргээ һэн. ...туршада үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 2000 килограмм һү һааха даабаряа 2138 килограммда хүргөөбди.

Үнеэдэй һү шэмые эрид дээшэлүүлхэ гэбэл, гансашье шэмэ шанартай тэжээлээр хооллуулха бэшэ, онсо һайнаар харууһалха хэрэгтэй. Үнеэн бүхэнөө амяарлан эдеэлүүлхэдэ һүтэй байдаг. Байгша ондо бүлэг үнеэдээ ниигэжэ харууһалаад, тус бүриһөөнь гурбан мянга гаран килограмм һү абахаар шиидэнхэйб. Ушарынь хадаа энэ үбэлжэлгэһөө жэшээлшэгүй бага тэжээлтэй нёдондо жэлдэ манай һаалишад Л. Ошоров, Е. Сагалуева гэгшэд үнеэн бүриһөө 3000 гаран килограмм һү һаагаа бэлэй. Тиихэдэ би үнеэн бүхэнһөө 3229 килограмм һү абаһан байнаб.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй гол гурбадахи жэлдэ манай фермын коллектив дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга абанхай ажаллана. Харин би үнеэн бүриһөө 3500 килограммһаа бага бэшэ һү һаахаар зорилго хараалан хайб. Энэ зорилгоёо лаб бэелүүлхэл байһанаа мэдүүлнэб. Түйлаһан амжалтамни түрэл республикымнай 60 жэлэй ойн һайндэртэ ажалай бэлэг болуужаг.

Г. БАНДЕЕВ,
Түнхэнэй районой Саяанай совхозой Улаан-Горхоной фермын һаалишан.

ТҮРҮҮ ҺААЛИШАДТА РЕДАКЦИИН ШАГНАЛ

Районоймнай һаалишадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөн өөрын ёһо заншалтай гэхэ гү, али тусгаар гуримтай юм. Ажалай тэмсэлдэ онсо шалгарагшадынь районой «Байкальские огни» газетын редакцида үнгэргэгдэдэг заншалта уулзалгала заабол хабаадалсадаг байна. Энэ уулзалгада хабаадахын түлэ һаалишан бүхэн жэлдээ үнеэн бүриһөө гурбан мянган килограммһаа бага бэшэ гэхэ гү, али даажа абаһан бүлэг үнеэдһээ адагынь 100 тонно һү һааха ёһотой юм.

Редакциин эмхидхэһэн түрүү һаалишадай түрүүшын уулзалга эгсэ долоон жэлэй саада тээ үнгэргэгдөө һэн. Тэндэ бүхыдөө районой 11 һаалишан хабаадалсаа бэлэй. Үнгэрһэн үе соо жэл бүхэндэ мүрысөөн улам эршэмтэйгээр дэлгэржэ, һү ехээр һаахын түлөө хаба шадалаараа оролдогшод нилээд олоширхоһоо гадна, шалгарагшадиньe эрид нэмээ юм. Жэшээлбэл, энэ жэлэй уулзалгада 39 һаалишан хабаадалсахаяа ерээ. Хэрбээ урдандаа заншалта болоһон энэ уулзалгадамнай гол түлэб Кабанскын шубуунай фабрикын болон Байгалай ОПХ-гай һаалишад сугларда байгаа, мүнөө Хандалиин, «Шергинский» совхозуудай һаалишад хабаадалсаха эрхэтэй байгаа.

Уулзалгада ерэһэн Хандалиин совхозой һаалишад Анна Степановна Кострикова, Аграфена Егоровна Балдакова, Аграфена Андреевна Исакова, Анна Платоновна Быкова, Валентина Николаевна Быкова гэгшэдые газетын редактор П. И. Григорьев халуунаар амаршалаа. Түрүүшынхеэ хабаадалсажа байһан эдэ һаалишад тус бүрез даажа абаһан бүлэг үнеэнһээ 100 гаран тонно һү һааһан байна ха юм. Энэнь бүхы районой дунда зэргын хэмжээнһээ хоёр дахин ехэ болоно гээшэ.

Даалгагдаһан бүлэг үнеэнһээ бүхыдөө 106 тонно һү һааһан Хандалиин совхозой һаалишан Анна Степановна Кострикова редакциин дамжуулгын кубок барюулагдаа. Удаадахи кубогта Кабанскын шубуунай фабрикын Колесовын гурбадахи фермын һаалишан Валентина Васильевна Хамуева хүртөө. Тэрэ үнгэрэгшэ жэлдэ үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 3496 килограмм һү һаагаа юм.

Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай райкомой түрүүлэгшэ А. П. Баженов, үнеэн бүхэнэйнгөө, мүн бүлэг үнеэдэйнгээ һү шэмые эрид дээшэлүүлһэн Хандалиин совхозой Федоровой фермын Людмила Андреевна Изюрьева, энэл ажахын Быковскын фермын Аграфена Егоровна Балдакова гэгшэдтэ профсоюзай райкомой дамжуулгын кубок барюулаа.

1982 оной социалис мүрысөөнэй дүнгөөр эрхимлэһэн эгээл залуу һаалишан Валентина Игумновада ВЛКСМ-эй райкомой дамжуулгын кубок үгтөө. Тэрэ Кабанскын шубуунай фабрикын Кабанскын һаалиин фермэдэ ажалладаг юм.

Дурсагдагша заншалта болоһон уулзалгада хабаадалсагшад партиин райкомой, арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдкомой Хүндэлэлэй грамотануудаар, редакциин «Алтан гарта мастер» гэһэн дурасхаалай дипломоор шагнагдаһан байна. Эндэ сугларагшад өөһэдынгөө дүй дүршэл, онол арга тухай хоорондоо хөөрэлдэхэһөө гадна элирүүлэгдэһэн дутагдалнуудаа дары усадхахаар хэлсээ. Һаагдадаг үнеэдээ һайнаар харууһалха, саг соонь һааха тухай үгэ хэлэгшэд онсолон тэмдэглээ.

Үнгэрэгшэ жэлдэ районой бүхы 28 фермын гурбандань үнеэн бүриһөө 3000 гаран килограмм һүн абтаһан байна. Тиихэдэ һү һаалиин арбан долоон фермын коллектив үнеэн бүриһөө жэлдээ хоёр мянганһаа гурбан мянган килограмм хүрэтэр һү абаа юм. Харин найман фермэдэ үнеэн бүриһөө 2000-һаа доошо һүн һаагдаа гээшэ.

Мүнөө район дотор гурбан мянган килограммай дабаа дабагшад бүхы һаалишадай 11 процент болоно. Тиихэдэнь үнеэн бүриһөө 2000-һаа доошо һү абагшадай тоо аяар 25 процент байха юм.

— Ажахынуудай фермэ бүхэндэ үнеэд тэжээлээр тон адляар хангагданхай. Байра, байдалнайшье хоорондоо илгаатай бэшэ. Зүгөөр һаалишан, коллектив бүхэн ондо ондоо дүн туйлана. Энэ ушар юунһээб гэбэл, нэн түрүүлэн хүн бүхэнэй даалгагдаһан ажалдаа ямараар хандаһанһаа дулдыдана ха, — гэжэ һаалишан А. С. Кострикова тон зүбөөр тэмдэглээ.

Эндэ үгэ хэлэһэн һаалишад В. Хамуева, Л. Изюрьева, В. Игумнова болон бусад нүхэд фермэнүүдтэхи һаалишадай, малшадай ажалай журам бэхижүүлхэ, тэдэнэртэ шанга эрилтэ табидаг болохо тухай дурадхал оруулаа. Мүнөөдэрэй һаалишад гээшэ Эдеэ хоолой программа дотор табигдаһан зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө тэмсэлэй түрүү зэргэдэ жагсанхай гээшэ. Саашадаа улам ехэ илалта туйлахын түлэ хүн бүхэн эдэбхи үүсхэлтэйгээр, журамтайгаар ажаллаха зэргэтэй бшуу.

Уулзалгада хабаадагшад һү ехээр һаахын түлөө социалис мүрысөөгөө дам саашадань үргэлжэлүүлхээр шиидээд, районой бүхы һаалишадта нээмэл бэшэгээр хандаа юм. Тобшолбол, түрүү һаалишад арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлэй түсэбые болзорһоо уридшалан дүүргэжэ, Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар алдарта 60 жэлэй ойе ажалайнгаа эрхим амжалтаар угтая гэжэ һаалиин фермэнүүдэй бүхы коллективүүдые уряалһан байна.

Районой «Байкальские огни» газетын редакци байгша оной дүнгөөр ерэхэ жэлдэ түрүү һаалишадта хоёр кубок барюулхаар шиидхэбэри абаа. Түрүүшынь кубок үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 3600 килограммһаа бага бэшээр гэхэ гү, али хамагһаа ехээр һү һааһан һаалишанда барюулагдаха юм. Хоёрдохи кубогынь бүлэг үнеэнһээ 107 тонно һү һааһан түрүү һаалишанда үгтэхэ байна. Тиихэдэ үнеэн бүхэнэй, мүн бүлэг үнеэдэйнгээ һү шэмые урда жэлэйхиһээ 10—12 процентээр дээшэлүүлһэн эрхим һаалишад хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай райкомой олгоһон хоёр кубогта хүртэхэ юм. Социалис мүрысөөнэй жэлэй дүнгөөр шалгарһан залуу һаалишанда ВЛКСМ-эй райкомой олгоһон кубок барюулагдахаар хэлсэгдээ.

Ехэ һүнэй түлөө ажалай тэмсэлые дам саашадань урагшатайгаар хүтэлбэрилдэг байһан «Байкальские огни» газетын редакци хадаа һаалишадай туйлаһан амжалтануудые улам дээшэлүүлхээр зорилго урдаа табинхай. Тобшолбол, КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө олоной хүсэл эрмэлзэлые бүри эдэбхижүүлэн олсуулхэ хүдэлмэри ябуулна ха юм.

А. ХАЛТУЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

ТҮРҮҮШҮҮЛДЭ ВЫМПЕЛНҮҮД БАРЮУЛАГДАА

Бүхы союзна республиканuудай үрэ жэмэс, овощ таряжа ургуулагшадай, мелиораторнуудай ба хүдөөгэй барилгашадай 300 гаран түрүү бригадын түлөөлэгшэд Москвадахи СССР-эй ВДНХ-да ерэбэ. Мартын 1-дэ Л. И. Брежневэй нэрэмжэтэ Звездный хото тэдэнние хүндэмүүшэ халуунаар угтаһан байгаа.

Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ илагшадта Ю. А. Гагаринай нэрэмжэтэ одон һүлдэтэ вымпелнүүдые барюулалгада зорюулагдаһан баярай суглаан соёлой байшан соо болобо. Азербайджанай «Шафаг» совхозой овощ ургуулагшадай, «Омскцелинстрой» управлениин нүүдэл оньһожоруулагдаһан 343-дахи колонныiн барилгашадай, «Херсонводстрой» трестын хүдөөгэй 20-дохи СМУ-гай мелиораторнуудай болон бусад бригаданууд шагнагдагшадай тоодо ороно.

СССР-эй летчик-космонавтнууд Советскэ Союзай хоёр дахин Геройнууд П. И. Климук, А. В. Филипченко, Б. В. Волынов, Советскэ Союзай Геройнууд Ю. П. Артюхин, С. Л. Демин, В. Г. Лазарев түрүүшүүлдэ вымпелнүүдые барюулба.

(ТАСС).

ДОНБАССАЙ ШАХТЁРНУУД БУРУУШААНА

ДОНЕЦК. (ТАСС). Дайн дажарые зайсуулан сарахын түлөө митинг Донецкын Челюскинтэнэй нэрэмжэтэ шахтын коллективтэ мартын 1-дэ болобо. Донецкын горнягууд Рурай шахтёрнуудта хандалга баталан абахадаа, американ ядерна ракетэнүүдые ФРГ-гэй газар дайда дээрэ тараан тодхуулхагүй уряатайгаар Баруун Германиин хүдэлмэришэдтэ хандаһан байгаа. Пролетарска һаналга нэгэдэлгые, арадуудай хоорондохи хани барисаае, харилсаа холбоое бэхижүүлхыень совет хүдэлмэришэн ангиин түлөөлэгшэд Баруун Германидахи аха дүүнэрээ уряалба.

Зохёон байгуулхы ажалһаа үлүү ехэ зол жаргал совет хүнүүдтэ байхагүй гэжэ митинг дээрэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглээ. Зүгөөр империалис гүрэнүүдэй, нэн түрүүн США-гай сэрэгэй бэлдэлгэнүүд тухай һанаа зобоомо мэдээсэлнүүд эб найрамдалда, арадуудай аюулгүй байдалда уршаг тойбо татана. «Першинг-2» түхэлэй американ ракетэнүүдые энэ жэлэй намар ФРГ-дэ тараан тодхохые хараалжа байһан ушарынь һайн һайхан хүсэл эрмэлзэлтэй олон миллион хүнүүдтэ зүрюу харша ябуулга болоно.

Ашагта малтамал шанаржуулдаг бригадын бригадир М. Журавок, урдын фронтовик, электрослесарь Н. Бущиков, шанаржуулгын фабрикын хүдэлмэришэн Л. Беликова, проходчик Ф. Сиволоб, дайнай ба ажалай ветеран А. Рябкин болон бусад үгэ хэлэхэдээ, дайн дажарые зайсуулхые уряалаа.

ДЕПУТАДТА КАНДИДАДУУД БҮРИДХЭЛДЭ АБТАБА

Һунгуулиин Мухар-Шэбэрэй 126-дахи округной комиссиин зүблөөн болозо, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидат Мартемьян Александрович **Спиридонов** бүридхэлдэ абтаба.

Комиссиин түрүүлэгшэ Н. Г. Ревенский суглаан дээрэ М. А Спиридоновой намтар тухай сугларагшадта хөөрэжэ үгөөд, нэгэн дуугаар бүридхэлдэ абаха тухай тэдэнние уряалба.

Округной комиссиин гэшүүд С. М. Варфоломеев, Н. С. Миронов, А. И. Ахмадулина гэгшэд үгэ хэлэхэдээ, «Коммунизм» колхозой правлениин түрүүлэгшэ М. А. Спиридоновой хүтэлбэрилдэг ажахы СССР-эй 60 жэлэй ойн баярта жэлдэ эрхим амжалта туйлаһандаа РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан тугаар шагнагдаа гэжэ тэмдэглэһэн байна. Тэдэнэр саашадаа бүри амжалтатай һайнаар ажаллахыень уряалаад, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидат Мартемьян Александрович Спиридоновые нэгэн дуугаар бүридхэлдэ абаа.

М. ЦЫРЕНОВ.

Улаан-Үдын районой һунгуулиин Ивалгын 156-дахи округной комиссиин зүблөөн боложо, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидат, ВАСХНИЛ-ай Буряадай хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлгын лабораториин ахамад сотрудник Анна Геннадьевна **Дубровскаяе** нэгэн дуугаар бүридхэлдэ абаба.

Ивалгын туршалга үйлэдбэриин ажахын жолоошон Н. М. Малакшинов, Буряадай агрохимлабораториин сотрудник Л. А. Войтович, ВАСХНИЛ-ай Буряадай хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлгын лабораториин ахамад сотрудник К. М. Митюков гэгшэд үгэ хэлэхэдээ, А. Г. Дубровскаягай ажал хүдэлмэриие дурдаһан байна.

Энэ суглаанда Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй таһагые даагша Г. П. Новолодский хабаадалсажа, үгэ хэлэһэн байна.

Л. ДУДАРЕВА.

ТҮРҮҮ АГРОТЕХНИКЭ — ҮНДЭР УРГАСЫН ЭХ

ҺАЯХАН УЛААН-ҮДЭДЭ РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДАЙ, РАЙОНУУДАЙ АГРОПРОМЫШЛЕННА НЭГЭДЭЛНҮҮДЭЙ, УҺАЛУУРИИН СИСТЕМЭНҮҮДЭЙ УПРАВЛЕНИИН, ҮРЭҺЭНЭЙ ИНСПЕКЦИНҮҮДЭЙ, «СЕЛЬХОЗХИМИЯ» НЭГЭДЭЛНҮҮДЭЙ, АГРОНОМУУДАЙ ХОЁР ҮДЭРЭЙ ЗҮБЛӨӨН БОЛОО ГЭЖЭ МЭДЭЭСЭЭ ҺЭМДИ. ЭНЭЭНДЭ РЕСПУБЛИКЫН ПАРТИЙНА, СОВЕТ, ХҮДӨӨ АЖАХЫН ОРГАНУУДАЙ ХҮТЭЛБЭРИЛХЫ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭД, БУРЯАДАЙ ХҮДӨӨ АЖАХЫН БОЛОН ХҮДӨӨ АЖАХЫН ЭРДЭМ ШЭНЖЭЛГЫН ИНСТИТУДУУДАЙ ЭРДЭМТЭД ХАБААДАЛСАА.

«ТАРЯАН АЖАЛДА ГАЗАРАЙ ХҮРЬҺЭ ХАМГААЛХА СИСТЕМЭ ХЭРЭГЛЭҺЭНЭЙ ДҮНГҮҮД БА СААШАДАА ТЭРЭНИИЕ ҮРГЭНӨӨР НЭБТЭРҮҮЛХЭ ТУХАЙ» АСУУДАЛААР РЕСПУБЛИКЫН ХҮДӨӨ АЖАХЫН МИНИСТРЭЙ ОРЛОГШО Ф. Г. БАДЕЕВА ЭЛИДХЭЛ ХЭЭ.

* * *

УРДАХИ ЗОРИЛГОМНАЙ УРЯАЛНА

ХҮДӨӨ АЖАХЫН МИНИСТРЭЙ ОРЛОГШО Ф. Г. БАДЕЕВАГАЙ ЭЛИДХЭЛҺЭЭ

Түрэл КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленум дээрэ баталан абаһан СССР-эй Эдеэ хоолой программые бэелүүлхын, мүн республикын байгуулагдаһаар 60 жэлэй алдарта ойе ажалай бэлэгээр угтахын түлөө хүдөөгэй ажалшад, тэрэ тоодо агропромышленна комплексын бүхы һалбаринуудай хүдэлмэрилэгшэд энэ жэлэй социалис мүрысөөндэ хам оролсоод, тон ехэ эдэбхитэйгээр хүдэлжэ байна.

Нэн түрүүн хүдөө ажахые эрид саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ ажалдаа шэнэ онол арга, эрдэм наукада түшэглэн, түрүү технологи үргэнөөр хэрэглэһэнэй ашаар продукци һайн шанартайгаар, гаргаша багатайгаар үйлэдбэрилэгдэхэ байна.

Республикын хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилхэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбэй дүүргэлтэ СССР-эй Эдеэ хоолой программа бэелүүлгэтэй сэхэ холбоотой. Тиимэһээ тэрээн дотор таряан ажалые эрид һайжаруулха тушаа онсолон заагдана. Энэ хэрэгтэ гүрэн түрэмнай капитальна һомололго хэһэн, материальна талаар ехэ мүнгэ зөөри үгэһэн байна. Тиимэһээ таряан ажалые саашадань хүгжөөхэ, газарай хүрьһые һайжаруулха гээшэ таряашадай мүнөөдэрэй гол зорилго болоно.

Байгша оной, мүн энэ табан жэлэй удаадахи жэлнүүдэй таряан ажалай продукци үйлэдбэрилхэ түсэбые бэелүүлхын тула хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, эрдэмтэд республикын колхоз, совхозуудта газар таряалан эрхилхэ зональна гурим зохёогоод, мүнөө тэрэнээ хаа хаанагүй нэбтэрүүлжэ байна.

Газараа һайнаар ашаглахын тула эрдэм наукын үндэһэ баримтатай севооборотуудые хэрэглэхэ тушаа гол анхарал хандуулагдана. Мүнөө 134 ажахын 828,9 мянган гектарта 1155 севооборот нэбтэрүүлэгдэхэ һаа, тэрэнэйнь 518,2 мянган гектар дээрэ 748 севооборот гүйсэд ашаглагдаад байна гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ.

Республикын ажахынууд газарай хүрьһэ хамгаалха гурим бэелүүлхэдээ, агротехническэ аргануудые үргэнөөр хэрэглэнэ. Тусхайлбал, нёдондо бүхыдөө 269,8 мянган гектар газарай хүрьһэн плоскорезүүдээр элдүүрилэгдээ гэхэ гү, али урзанданайхиһаа 20 процентээр дээшэлээ, противоэрозионно сеялкээр 270,6 мянган гектарта тарилга хэгдээ гэхэ гү, али урда жэлэйхиһээ 5,6 мянган гектараар ехэ болоо.

Мүн тарилгын газарай хубаарилга нилээд гуримшуулагдаа. Орооһото болон тэжээлэй ургамалнуудай тарилга үргэдхэгдөө. Илангаяа хара таряан ехээр таригдадаг болонхой. Тэжээлэй ургамалнууд таряалангай 15—30 процентыень эзэлнэ. Баян, һайн ургаса үгэдэг «Бурятская-34», «Бурятская-79» сортын шэниисын, «Донецкий-8» сортын ешмээнэй, «Сельма», «Гэрэл» сортнуудай обёосой үрэһэн үнгэрһэн жэлдэ 120 мянган гектарта таригдаа.

Сэнтэй сортнуудые үргэнөөр хэрэглэхэ талаар республикын колхоз, совхозуудай олохон агрономууд ехэхэн, аша үрэтэй ажал ябуулһан байна. Эдэнэй дундаһаа Бэшүүрэй районой Дзержинскиин нэрэмжэтэ, Охин-Булагай совхозуудай ахамад агрономууд В. Е. Астрихинский, А. П. Степанов, «Победа», «Еланский» колхозуудай — Г. Плюснин, И. С. Новокрещенных, Түнхэнэй районой «Маяк», «Сибиряк» колхозуудай — нүхэд Дагаев, Назимов гэгшэдые нэрлэлтэй. Орооһоной хүрэнгын үрэһэ арилгаха, хатааха пунктнууд олоор баригдаа. Республикын колхоз, совхозууд минеральна үтэгжүүлгэ ехээр хэрэглэдэг болонхой. Нёдондо таряалан болон нуга сабшалан дээрэ 1.738 мянган тонно органическа, 32,1 мянган тонно минеральна үтэгжүүлгэнүүд гаргагдаа.

Хабарай тарилгын, намарай ургаса хуряалгын, тэжээл бэлэдхэлгын үедэ мэргэжэлтэдтэй, механизаторнуудтай, таряашадтай, луговодуудтай ехэхэн хүдэлмэри ябуулагдаһан байна. Илангаяа газар таряалангай культурые дээшэлүүлхэ, шанарыень һайжаруулха, техникэеэ ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ түрүү дүй дүршэл үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, хүдэлмэреэ һайнаар эмхидхэхэ, эдэнние урмашуулха талаар яһала ажал хэгдээ. Эдэ бүгэдын ашаар республикын олохон районууд, ажахынууд үигэрэгшэ жэлдэ муу бэшэ ургаса хуряажа абаа. Тусхайлбал, бүхыдөө 442,3 мянган тонно орооһо суглуулаа гэхэ гү, али урда жэлэйхиһээ 195 мянган тонноор ехэ таряа сохёо. Нёдондо хартаабха урзанданайхиһаа 97 мянган тонноор, овощ — 5,3 мянган тонноор үлүүе хуряагаа. Республикын бүхы районууд 1981 онойхидо орходоо үбһэ, сенаж бэлэдхэлгэ 29 процентээр, силос 64, витаминтай ногооной гурил —17 процентээр ехые нөөсэлһэн байна. Эндэһээ гүрэндэ ороoһо худалдаха түсэб 105, хартаабха — 137 процент дүүргэгдэһэн байха юм. Илангаяа Бэшүүрэй, Кабанскын, Хяагтын, Улаан-Үдын, Мухар-Шэбэрэй районууд бэлэдхэлэй пунктда хартаабха ехээр худалдаа. Хяагтын, Улаан-Үдын, Кабанскын, Хоринин районуудай ажахынууд гүрэндэ ороoһо тушааха даабаряа хоёр дахин үлүүлээ.

Хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгэдэ хэды амжалта туйлаашье һаамнай, жэлэй дүнгүүд бидэнэрэй һанаа амаруулха ёһогүй гэжэ элидхэлшэ онсолон хэлээ. Бүхы колхоз, совхозууд жэл бүри гүрэндэ 75 мянган тонно таряа, хартаабха худалдалгые 4,3 дахин, овощ — 2 дахин ехээр худалдаха ёһотой.

Республикымнай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд 1983 ондо 544 мянган тонно ороoһо таряа, 125 мянган тонно хартаабха, 43 мянган тонно овощ ургуулжа абаха, 500 мянган тонно бүхы зүйлэй үбһэ, 205 мянган тонно сенаж, 925 мянган тонно силос, 40 мянган тонно витаминтай ногооной гурил бэлэдхэхэ зорилго урдаа табинхай.

Эдэ орёо ба харюусалгатай зорилгонуудаа бэелүүлхын тула газар таряалангай культурые саг үргэлжэ дээшэлүүлхэ, эрдэмэй болон түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые сагай уларилда тааруулан, хүсэдөөр хэрэглэхэ шухала. Бүхы таряашад ургасын түлөө гүнзэгы харюусалгатай гээшэ.

Газараа һайнаар ашаглаал һаа, хүдөө ажахыгаа амжалтатайгаар хүгжөөжэ шадаха ушартай. Нэн түрүүн ажахын мэргэжэлтэд газарые ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэжэ шададаг һаа, одоол ёһотойл агроном гээшэ. Тиимэ хүнүүд ажахы бүхэндэ үшөөл үгы байһаар.

Газар таряалан зүбөөр эрхилхын тула севооборот зүбөөр хэрэглэхэ болоно. Хүрьһэнэй үрэжэлые саг үргэлжэ дээшэлүүлжэ байхын тула хүрьһые гэмтээлгэһээ хамгаалха, тэндэхи шииг нойтые гамнаха, ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэлгэдэ зорюулагдаһан хүрьһэ хамгаалха гурим баримталха гээшэ тэрэнэй гол эрилтэ ха юм.

Зохёогдоһон зональна хэмжээ ябуулганууд дотор сэбэр паар бэлдэхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагданхай. Республикын зарим ажахынууд һайн, сэбэр паар дээрэһээ гектарай 15 центнерһээ дээшэ ургаса хуряажа абана. Эдэнэрэй дундаһаа Хяагтын районой «Родина», Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозууд, Мухар-Шэбэрэй районой «Искра», «Родина», «Коммунизм», Ленинэй нэрэмжэтэ, «Заганский» колхозууд, Бэшүүрэй районой XXI партсъездын, «Еланский» колхозууд, Бэшүүрэй совхоз, Түнхэнэй районой «Маяк», «Сибиряк» болон бусад ажахынууд оролсоно.

Зональна гуримай ёһоор республика дотор 200 мянга гаран гектар сэбэр паар эзэлхэ ёһотой, энэнь 1978 онойхидо орходоо 65 мянган гектараар ехэ болоно. Энэ газарые зүбөөр хэрэглэхын тула паараа саг соонь хахалха, тэрэнэйнгээ хойноһоо зүбөөр харууһалха, органическа болон минеральна үтэгжүүлгэнүүдые хүсэд хүрэхөөр оруулха ёһотой. Зүгөөр һайн паар бэлэдхэлгэдэ бүхы ажахынуудай хандадаггүй байһаниинь гэмшэлтэй. Нёдондо бүхы таряалангай 89 процентнь лэ агротехническэ зохид болзорто хахалагдаа һэн.

Республика дотор газарай хүрьһэ хамгаалха талаар яһала ажал ябуулагдана. Хэды хүдэлмэриин хэгдээшье һаань, таряалангай хүрьһэн һалхинһаа, уһанһаа гэмтэжэ муудаһаар. Энэ юунһээ болоноб гэхэдэ, тэрэниие усадхаха комплексно хүдэлмэри хэгдэнэгүй бшуу. Мүнөө газарай хүрьһые һалхинһаа хамгаалха онол арга хэрэглэхэ тухай хоорэлдөөн болоногүй. Зарим агрономууд шэнэ хэрэгые яража эхилээд, тусхай технологиинь сахингүй, саашадань хэрэглэнгүй орхижорхино.

Газарай хүрьһэ элдүүрилгэдэ түрүү дүй дүршэл мүртэй хэрэглэгдэнэгүй. Энэ юун дээрэһээ болоноб гэхэдэ, зарим ажахынуудай агрономууд агротехническэ онол аргануудые гүйсэд мэдээгүй дээрэһээ урданайнгаа хуушан аргые орхижо шаданагүй. Илангаяа Сэлэнгын, Зэдын, Баргажанай, Сагаарайн районуудай мэргэжэлтэд нигэжэ хүдэлдэг байна. Нэн түрүүн эдэ ажахынууд паарта анхарал хандуулнагүй. Олохон ажахынууд плоскорезүүдээр газараа 4—5 дахин элдүүрилхэ аад, оройдоол нэгэ дахин хээд, зунай тэн болотор орхижохиходонь, буртаг ногоондо дарагдашана. Һүүлдэнь август һарада плугуудаар 18 сантиметр гүнзэгыдэ хахалха баатай болоно. Энэ аргые зарим эрдэмтэд һайшааха юм.

Ороoһото ургамалнуудай, мүн нэгэ жэлэй ногооной таригдаха газар мууса элдүүрилэгдэнэ. Хэнэйшье мэдэһээр, эдэ ургамалнуудые тариха газарай хүрьһые БИГ-3 түхэлэй борнойгоор, һүүлээрнь плоскорезүүдээр ябуулха ёһотой. Хэрбээ борнойгүй һаа, плоскорезээр түрүүн 10 — 12 сантиметртэ, һүүлдэнь дахинаа 18 — 20 сантиметр гүнзэгыгөөр элдүүрилбэл, ехэл һайн. Налуу майла газарай хүрьһые урбуулангүйгөөр, һолоомын үзүүр үлөөжэ элдүүрилхэ, тарилга паар хоёрые һужаагтуулан хэхэ ганса зам бии ха юм. Эдэ бүгэдые агроном өөрөө шиидхэхэ, анхарха ушартай.

«Поли бүхэн—өөрын агротехникэтэй» гэһэн уряа доро тусхай хэмжээ ябуулганууд хэгдэжэ байна. Удааншьегүй хабарай тарилгын хүдэлмэри эхилхэнь. Һаяын сагта культура бүхэндэ паар, намарай паар гэгшэдтэ технологическа карта зохёогдохо ёһотой. Мүн тракторна-таряан ажалай бригаднуудай коллективнэ аргаар хүдэлхэ хэрэгые шиидхэхэ шухала. Энэ түрүү арга мүнөө хаа хаанагүй дэмжэгдэнэ. Тиимэһээ хабарай тарилгын эхилтэр энээниие байгуулха болоно. Бригадна арга бэшэндээ орходоо өөрын онсо шэнжэтэй. Хүниие журамтайшье болгодог, ажалайнгаа сагые зүбөөр хэрэглэхэ, нэгэ нарядаар хүдэлхэдөө, мүнгэ салингыньшье дээшээ ха юм.

Энэ талаар Бэшүүрэй районой «Победа» колхоз, Сэлэнгын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ, «Сибиряк» колхоз болон бусад ажахынууд бригадна аргаар хүдэлжэ, яһала дүй дүршэлтэй болонхой.

Иимэ бригаднуудые байгуулхын тула түрүүн нилээд ехэ, даамай ажал ябуулха ушартай. Эдэнэртэ хүдөө ажахын таряалан, нуга сабшалан, техникэ, хүнүүдые үгэхэ, хэхэ хүдэлмэриинь тодорхойлхо зэргэтэй. Бригадые хүтэлбэрилхэ хүниие томилхо гээшэ эгээн шухала хэрэг. Энээнһээ бүхы юумэн сэхэ дулдыдаха ха юм. Саашадаа коллективэй хүн бүхэн бэс бэсэ ойлголсон ажаллаа һаа, урдаа табиһан ямаршье хэрэг бүтээжэ шадаха бшуу.

Хабарай тарилгын харюусалгатай хаһын эгээн шухалань юуб гэхэдэ, хүрьһэнэй шииг нойтые нөөсэлхэ, ямар болзорто тарилга хэхэдэ зохид бэ гэжэ ойлголсохо,. тиихэдээ зунай хура бороое хараада абалсаха болоно.

Эгээн түрүүн үрэһэнэй участогууд эрхим болзорто таригдажа, хүсэд эдеэшэһэн, кондиционно үрэһэн абтаха зэргэтэй. Агрономууд ургамал бүхэнние тариха болзорые өөһэдөө тодорхойлхо ёһотой.

Үтэгжүүлгэнүүдые ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ гээшэ газар таряалангай һалбарида ажалладаг зоной шухала зорилго мүн. Тиимэһээ энэ талаар гуримшуулхаар болоо. Теэд олохон ажахынууд тарилгын урда тээ хэгдэһэн культивацида үтэгжүүлгэ оруулхые оролдоно. Эндэ тэдэнэй тэжээлтэ бодосуудынь муудана ха юм... Саашадаа иимэ алдуу хэхэгүйн тула колхоз, совхоз бүхэн үтэгжүүлгэ оруулха үндэһэлэн баримталагдаһан түсэб зохёохо хэрэгтэй. Энэ түсэб табихын тула газарай хүрьһэнэй картатай, картограмматай байха ушартай. Эндэһээ агрономууд ямар таряалангай хүрьһэн мууб, үгышье һаа, һалхинһаа, уһанһаа хамгаалхаар болооб, тэрээндэ хэды шэнээн үтэгжүүлгэ оруулхаб гэжэ мэдэхэ ха юм.

Уһалагдадаг газарай ашаг үрэнь нилээд дээшээ байха зэргэтэй. Жэл бүхэндэ республикамнай хүсэтэй үтэгжүүлгэнүүдые (аммофос, нитрофос, нитроаммофос) абажа, ороoһото ургамалнуудые зуруудтуулан тарихадаа хэрэглэнэ. Гэбэшье уһалагдадаг газарта хүсэд хүрэхэ үтэгжүүлгэ оруулагданагүй, һайнаар уһалагданагүй.

Зарим түрүүшүүл уһалагдадаг газарһаа үндэр таряа, үбһэ ургуулжа. бэшэндээ жэшээ харуулжа шадана бшуу. Бэшүүрэй районой «Победа» колхоз, Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхоз ороoһо, хартаабха абаха талаар үндэр дүн туйладаг дүршэлтэй болонхой.

Байгша оной харюусалгатай хаһада газар уһалдаг бүхы машина, системэ болон түхеэрэлгэнүүдээ эртээнһээ һайнаар бэлдэхэ шухала

Зарим ажахынуудта тарилгада хүсэд хүрэхэ өөһэдын үрэһэ хүрэнгэ үгы байһаар. Эндэ агрономууд өөһэдөө зэмэтэй гээшэ. Республикын 153 колхоз, совхозой 85-ниинь хабарай тарилгада хэрэглэгдэхэ гүйсэд үрэһэ хүрэнгэтэй.

Олохон ажахынууд өөһэдын үрэһэтэй байха аад, шадаагүй гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Зэдын, Яруунын, Баргажанай районууд өөһэдыгөө хүрэнгөөр хангажа шадаагүй. Онохойн совхоз— 58,7 процент, Эрхирэгэй — 30 процент хангаһан байна. Эдэ ажахынуудай агрономууд жэл бүри гүрэнһөө үрэһэ абажа һурашоод, өөһэдынгөө хүрэнгые бэлдээгүй байһандань гэмшэмээр.

Тиимэһээ энэ жэлдэ дүүрэн хүрэхэ хүрэнгэ сортоорнь, культураарнь бэлдэхэ уялга агрономуудай урда табигдана. Мүнөө ажахы бүхэндэ үрэһые тарилгын шанарта хүргэхэ хүдэлмэреэ эрид хурдадхахаар болоо. Шанар муутай үрэһэ огто хэрэглэжэ болохогүй. Юуб гэхэдэ, ургасаяа алдаха, хосоргохо ха юмбибди. Тиимэһээ тарилгын шанарта хүргэгдэһэн һайн сортын үрэһэ бэлдэхэ, ороoһо хүрэнгэтэй андалдаха хүдэлмэреэ дүүргэхэ шухала. Муу шанартай үрэһэеэ пара-һалхинда гаргажа хатааха, элдэбын үбшэндэ дайрагдахагүйн тула хороор угааха гээшэ ехэхэн удха шанартай. Мүнөө колхоз, совхозууд «Бурятская-34» «Бурятская-79» сортын шэниисын, «Сельма», «Гэрэл» сортын обёосой, «Донецкий-8» сортын ешмээнэй, «Неосыпающийся-1» сортын горохой үрэһэ хүрэнгөөр бүхыдөө 170 мянган гектар газар дээрэ ороoһото ургамалнууд таригдахаар хараалагдана. Тэрэнэй хайһуугаар 10 мянга гаран гектарта элита, 1-дэхи классай хүрэнгөөр таригдаха юм.

Таригдаһан үрэһэнэй участогууд хододоо ажахынуудай, агропромышленна нэгэдэлнүүдэй ахамад агрономуудай анхарал доро байха ёһотой.

Байгша ондо ниитын адууһа малда элбэг хүрэхэ бүдүүн болон шэмэтэ тэжээл бэлэдхэхэ талаар хүдөөгэйхидэй урда ехэхэн зорилго табигданхай. Гол түлэб бэлок ехэтэй доник, хүсы үбһэн, рапс, горох ехээр ургуулха болоно. Тиихэдээ эдэ ургамалнуудай үрэһэ ургуулжа байха гээшэ тон шухалада тоологдоно. Энэ жэлдэ колхоз, совхоз бүхэн эдэ ургамалнуудай тарилгые үргэдхэжэ, өөһэдыгөө үрэһэ хүрэнгөөр хангаха хэмжээнүүдые дары абаха ушартай.

Сабшалан дээрэхи ногоогоор үбһэ, сенаж, витаминтай ногооной гурил ехээр бэлэдхэхын тула газартаа эзэн ёһоор хандаха, үрэһыень һайжаруулха талаар хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха болоно.

СССР-эй Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ хэрэгтэ республикын ажалшадай урда хартаабха, овощ ехээр ургуулха зорилго табигдана гээд нүхэр Бадеева хэлээ. Колхоз, совхозуудта хартаабха һуулгаха түсэб дүүргэхын тула 12 мянган тонно үрэһэ олохо хэрэгтэй. Энэмнай бидэнэй һанаа зобооно. Юуб гэхэдэ, хартаабхын үрэһэ бэдэрхэ хүдэлмэри оройдоошье ябуулагданагүй. Саг ошожол байна. Мүнөө хүрэнгэ айлнуудһаа худалдажа абаха хүдэлмэри эмхидхэхэ хэрэгтэй. Хартаабхын болон овощ тариха газарта органическа үтэгжүүлгэнүүд үшөөл багаар зөөгдэнхэй. Эдэ дутагдалнууд дары усадхагдаха зэргэтэй.

Газар таряалангай продукци үйлэдбэрилгые эрид дээшэлүүлхэ, технологическа журам нарийнаар сахиха, сэрэдүйн ургасын түлөө харюусалгые шангадхаха, зохёогдоһон агрокомплексно аргануудые бэелүүлхэ тушаа шухала хэмжээнүүдые абаха, өөһэдынгөө бии байгаа дутуу дунданууды үшөө дахин шүүмжэлжэ үзэхэ гээшэ мүнөөдэрэй гол зорилго болоно.

ХЭХЭ ХҮДЭЛМЭРИМНАЙ ...

Улаан-Үдын районой Оронгын совхозой ахамад агроном С. М. МО...

— Үбэлэй хүйтэнэй шоморжо, хабарай үдэрэй ута болоно захалхада, таряашад ерэхэ ургаса тухайгаа улам ехээр панаата болодог, бүхы сэдьхэл бодолоо тэрээндэ хандуулдаг гээшэ. Энэньшье гайхалгүй. Тогтууритай һайн ургасын үндэһэ һуури гол түлэб үбэлһөө захалаад, хабарай халуун хүдэлмэриин үедэл табигдадагынь хүн бүхэндэ элитэ.

Сэхыень хэлэхэдэ, ороoһо таряанай, тэжээлэй ургамалнуудай ургаса байгаалиин үршөөл хайраар абтажа байдаг юумэн бэшэ, харин хүн бүхэнэй оролдолгоһоо дулдыдадаг ха юм. Манай совхоз һүүлэй хоёр жэлэй хугасаа соо ямаршье уларилтай сагта баян таряа хуряан абажа шададаг болонхой. Тэрээнһээ урагша эндэмнай иимэ ургаса абтадаггүй һэн. Ямар арга хэрэглэжэ, хайшан гээд хүдэлхэдөө, манай ажахы баян ургаса ургуулааб гэһэн асуудал гаража болохо. Түбхын түрүүн газарай хүрьһэ элдүүрилхэ, паар хахалха, үрэһэ бэлдэхэ шэнэ технологи ажалдаа хэрэглээбди. Хоёрдохёор, газарай хүрьһэ һалхинһаа хамгаалха, хүрьһыень ехээр урбуулангүй элдүүрилхэ арга үргэнөөр ябуулнабди. Эдэ бүгэдын ашаар 1981 ондо ороoһо таряа абаха түсэб 107 процент, нёдондо — 206 процент дүүргээбди. Тиигэжэ совхознай арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын хоёр жэлэй туршада гүрэндэ худалдаха табан жэлэйнгээ даабариие бэелүүлжэ шадаа.

Мүн хартаабха ургуулха түсэб 8500 центнерэй орондо 12,5 мянган центнертэ хүргэгдөө гэхэ гү, али гектарай дунда зэргээр 125 центнер хуряагдаа. Иигэжэ хартаабха гүрэндэ худалдаха даабаряа 214 процент болгообди. Гүрэндэ түсэбһөө гадуур ороoһо, хартаабха тушааһанайнгаа түлөө ажахы 76,5 мянган түхэриг сэбэр олзо оруулаа.

Совхозой луговодууд мүн лэ үндэр баян ургаса абаа. Бүхыдөө 21,3 мянган центнер үбһэ хуряагаа гэхэ гү, али гектар бүриһөө 23 центнер ногоо ургуулаа. Энэнь түсэбһөө нилээд үлүү. Манай газар хүнгэн хүрьһэтэй хадаа хабартаа һалхинда үлеэлгэжэ ехээр гэмтэдэг. Тиимэ таряалан дээрэ тарилга паар хоёрые һужаагтуулан хэнэбди.

Байгша ондо бидэ хара таряа ехээр тарихаар хараалаад байнабди. Юундэб гэхэдэ, манай эндэ яарса һайн ургаса үгэдэг. Нёдондо 24 гектар дээрэһээ гектарай 20 центнер хүрэтэр хара таряа ургуулаа һэмди. Эндэһээ энэ жэлдэ тэрэнэйнгээ талмайе 4,5 дахин үргэдхэхөөр шиидэнхэйбди. Мүн 300 гектар паар дээрээ органическа болон минеральна үтэгжүүлгэ оруулжа, ургасыень дээшэлүүлхээр хараалнабди. Илангаяа хүрьһэнэй үрэжэлые эрид дээшэлүүлхын ... лан болон саб... үтэгжүүлгэ зүб... нигэжэ ашаг ү... даг болохо ё...

Үндэр баян ... лоо тэмсэл т... соо ябуулагдах... жэ таряашан ... ааб даа. Теэд ... та ургаса хүр... жэ, үрэһэ хүр... дэмээр лэ тар... полевой стану... болошодог. ... манайдашье ... буруу гэжэ һ... мар-үбэлэй саг... тор, машинану... рилха бэшэ, ... наг шэбхэ шэр... компост болго... ляажа хүргэхэ, ... хо хүдэлмэрин... ноор ябуулха ... гэбэл, хабартаа ... мэримнай һүр... боложо үгэхэ, ... гасадашье ... һуури табигда...

Мүнөө совхо... заторнууд ... хидэй жэшээгэ... рилгада ... техникэеэ һай... гаар бэлдэхые ... хы байһан ... манай тарилгы... хүргэгдэнхэй. ... 34» сортын үр... сэ I—II класс... хой. Үбэлэй һа... хын таряашад ... мэргэжэл дээш... на.

ХАРТААБХАШАД ХАРЮУСАЛГ...

Бэшүүрэй районой Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой ахамад агроно... АСТРИХИНСКИЙ:

— Һүүлэй жэлнүүдтэ КПСС-эй обком, республикын Министрнүүдэй Совет хартаабха ехээр абаха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулдаг болонхой. Хартаабхые «хоёрдохи хилээмэн» гэжэ хэлсэдэг гээшэ ааб даа. Манай ажахы жэл бүри хартаабхынгаа талмайе үргэдхэжэ, ургасыень дээшэлүүлхые оролдожол байдаг юм. Нёдондо 1975 онтой зэргэсүүлжэ харахада, хартаабхын талмай гурба дахин ехэдээ гэхэ гү, али бүхыдөө 180 гектарта хүргэгдөө. 1985 он болотор совхоз 250 гектар дээрэ энэ культура һуулгахаар хараална. Эндэһээ ургасаньшье нилээд дээшэлхэ. Энэ табан жэлэй түрүүшын хоёр жэлэй хугасаа соо гектар бүриһөө дунда зэргээр 157 центнер хүрэтэр хартаабха абаабди.

Һаяын жэлнүүдтэ бидэ ажалдаа түрүү агротехникэ хэрэглэжэ, һайн шанартай үрэһэнэй хартаабха нөөсэлжэ шадаа һаа, гектарай 240 центнер хүрэтэр ургаса ургуулжа шадахабди. Энэмнай гектар бүриин 60—70 центнер ороoһо хуряаһантай адли ха юм.

Үндэр баян ургаса абахын тула нэн түрүүн эрхим сортын үрэһэн хэрэгтэй. Жэшээ болгон хэлэхэдэ. нёдондо өөһэдынгөө хүрэнгэ тарижа, гектарай 75 центнер хартаабха ургуулаа һаа, харин айлнуудһаа худалдажа абаһан үрэһэнһөө гектар бүриһөө дунда зэргээр 220 центнер ургаса хуряагаа һэмди. Энэ юу харуулааб гэхэдэ, гансал үрэһэнэй шанарһаа болоо гэхэ байнаб. Хорлогдоһон, шэлэгдэһэн үрэһэеэ һуулгахадаа, ажалдаа тон адли технологи хэрэглээбди. Тиигээдшье энэ ургамалые тарихада, тиимэшье орёо бэшэл даа. Манай ажахын таряашад гектар бүридэ 33—35 центнер үрэһэ һуулгадаг нормотой юм.

Үнгэрһэн жэлдэ 26 гектар газарта хартаабхаяа далантуулан тарижа, туршалга хээ һэмди. Энэ арга хэрэглэхэдэ, 21,8 центнерээр доошоо ургаса абтаһан байна. Энэ юун дээрэһээ болооб гэхэдэ, тэрэ таригдаһан талмайнь буртаг ногоондо дарагдашоо. Тиигэжэ ондо энэ буртаг үбһэнтэй тэмсэжэ шадаагүйбди. Хартаабха ургуулха, хадагалха үедөө оньһон техникэ үргэнөөр хэрэглэдэгбди. Үшөөл зарим хүдэлмэреэ гараараа бүтээхэ баатай болонобди. Ажахымнай хартаабхын түмһэ илгаха түлюуршаг пункттай юм. Эндэһээ ургаса хуряаха, үрэһэ хааха, гүрэндэ хартаабха худалдаха хүдэлмэри нилээд һаатана. Мүнөө болотор хартаабха ашахадаа КНУ-11 түхэлэй техникэ. бульдозерой хүрзые хэрэглэһээрбди. Хартаабха һуулгадаг түхеэрэлгэдээ үрэһыень хэхэдээ, тэжээл тараадаг машина, минеральна үтэгжүүлгэ сасадаг техникэ хэрэглэхэдэмнай, хүрэнгыень ехээр гэмтээнэ.

Эдэ бүгэдэһөө дулдыдажа, ургуулһан нэгэ центнер ургасын өөрынь үнэ сэн 22,29 түхэригтэ хүрэнэ гэхэ гү, али центнер ороoһоной сэнгһээ 2,5 дахин үнэтэй болоно. 1500 тонно хартаабха багтааха типовой складтай болоходоо, саашадаа гараар хэдэг ажалаа оньһон техникын хүсөөр бүтээхэдээ. абаһан ургасынгаа үнэ сэнгые нилээд хороохо жэшээтэйбди.

Совхознай хуряаһан хартаабхынгаа зарим хубиие холимог силосто даража, гахайдаа эдюулдэг. Урзанда жэл бүхыдөө 904 тонно, нёдондо — 508 тонно иимэ силос дараа һэмди. Энэ хэрэгые эрхилхэдэ, үшөө траншейнүүд, ККС-5 түхэлэй хартаабха хэршэдэг түхеэрэлгэ дуталдана.

Энэ культу... дань ехээр ... түлөө хүдэлм... болонобди.

Түмһэтэ ург... шэ тэжээлдэл ... тэжээлдэ шуха... доно. Тобшолон... неплодто бэе... углеводууд, вит... мэтэй бодосуу... даг.

Совхознай ... гектар талмай ... тарай 240 це... плод хуряагаа ... жэлэй турша... үнеэн бүридэ ... үнэ сэнтэй т... ·һэн байна. ... өөһэдын үрэһ... Куузику, түр... хын тула гүр... хүрэнгэ абтах... хой. Нёдондо ... һамнай гектар ... да зэргээр 3... ургаса абааб... ли эрхэ байда... тэжээлэй св... 69 центнер ... Тэжээлэй св... хүйтэ дабажа ... ургамал юм. Эд... нойтондо ехэл ... жэлтэй. орган... суудаар элбэг, ... рихада һайнаар ... һэлиг, хүнгэн ... зарта һуулгаж... са абаха гэбэл ... полидоо һай... оруулха, уһал...

Энэ жэлдэ 6 ... рядаар 6 зве... до кукурузын, ... ороoһоной хо... хүдэлгэгдэхэ, ... гектар газар ... Звенонуудай ... һарада 36 ча... мын хэшээлдэ...

Прибайкалиин районой «Прибайкалец» колхоздо хабарай тарилгада хабаадуулагдаха бүхы техникэ, машинаяа хэһа сагтань һайн шанартайгаар заһабарилха хүдэлмэри түлэг дундаа ябуулагдажа байна. Энэ харюусалгатай хүдэлмэридэ ажахын түрүү механизатор Борис Сергеевич Васильев, МТМ-е даагша Николай Павлович Данилов ехэ хубитаяа оруулна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Б. С. Васильев Н. П. Данилов хоёр бэлэн болгогдоһон сеялкэеэ шалган үзэжэ байна.

А. ШОЙЖОЛОВОЙ фото.

ОГОРОДШОДШЬЕ ОРОЛДОСОТОЙ

Мухар-Шэбэрэй районой «Заганский» колхозой агроном-овощевод Ю. И. Лютаева:

— Үнгэрһэн жэлэйнгээ дүн, байһан дутуу дундануудаа гүнзэгыгөөр шэнжэлжэ, шүүмжэлхы ёһоор хаража, саашанхи зорилгонуудаа хараалха, энэ жэлдэ бэелүүлхэ ямар арга боломжотой байһанаа элирүүлхэ болонобди.

Табяад жэлэй урда тээ хүдөө ажахын техникум дүүргэжэ, газартай хуби заяагаа холбоо хүм. Мүнөө болотов түрэл нютагтаа агроном-овощеводоор хүдэлжэ ябанаб. Энэ миниин шэлэһэн мэргэжэлни хүндэхэншье, хүндэтэйшье гээшэ. Теэд өөрөө энэ мэргэжэл һайн дураараа шэлэһэндээ омогорхогшоб, баярлагшаб. Юуб гэхэдэ, манай ажамидарал газартай сэхэ холбоотой ха юм. Тиимэһээ хүн бүхэнэй ажабайдалда, ажаһуудалда өөрынгөө хубитые оруулхаб гэжэ һанахадаа, досоомни бүри ехэ омогорхол түрэдэг.

Овощ ургуулагшадай ажал звеногой гэшүүн бүхэнэй оруулһан хубитануудһаа дулдыдаха байна бшуу. Манай бригадын коллектив ехэл эбтэй, эетэй «нэгэн — бултанай түлөө, булта —нэгэнэй түлөө» гэһэн уряа доро хүдэлдэг. Мүн жэл бүри залуушуулые өөһэдынгөө мэргэжэлдэ һургадагбди. Байгша ондо 22 хүн гурбан жэлэй һуралсал дүүргэжэ, тусхай үнэмшэлгэтэй болоо. Энэ хадаа бидэндэ ехэ хүсэн гээшэ ааб даа.

Өөһэдынгөө ажал тухай хэлэхэ болоо һаа. үнгэрһэн арбадахи табан жэлэй түсэб бэелүүлжэ шадаагүй һэмди. Эндэ олон шалтагаанууд бии ааб даа. Нэн түрүүн сагай уларилһаа, огородшодой оролдосоһоо, агротехническэ таарамжатай зүб хэмжээнүүдые бэелүүлжэ шадаагүйһөө, газар элдүүрилгын, тарилгын, үрэһэнэй ургасые һайнаар харууһалаагүйһөө болоо гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Харин энэ табан жэлэй түрүүшын хоёр жэл соо эдэ дутуу дунданудаа усадхаһанай ашаар огородой эдеэ абаха даабаряа бэелүүлжэ шадаабди. Нёдондо даалгагдаһан талмайнгаа гектар бүриһөө 337 центнер ургаса абажа, урдаа табиһан зорилгоёо амжалтатай дүүргээбди. Энэ үндэр дүн бидэндэ миин хүрэжэ ерээгүй. Нэн түрүүн бригадын хүдэлмэриин эмхидхэлые нарижуулан һайжаруулһанай, абтаһан ургасын хэмжээгээр ажалыень сэгнэһэнэй, салин хүлһыень түлэһэнэй. агротехникэ зохёохо арга хэрэглэһэнэй ашаар туйлагдаа. Звено бүхэнэй хүдэлмэриие сэгнэхэдээ, шанартань онсо анхарал хандуулаабди.

Байгша ондо баян ургасын үндэһэ һуури батаар табигданхай. Тиигэжэ энэ гол жэлдэ туйлаһан дүнгөө үшөө хоёр дахин ехэдхэхээр зоригжонхойбди. Бидэндэ хүсэд хүрэхэ үрэһэ хүрэнгэ, үтэгжүүлгэ бии. Үрэһэмнай бултадаа тарилгын кондицида хүргэгдэнхэй.

Нёдондо гүрэндэ 5359 центнер овощ худалдаха. түсэбөө үлүүлэн дүүргээ һэмди.

Мүнөө бидэнэрэй бүхы һанал, бодол энэ жэлэй ургасада хандуулагданхай. Юрэдөөл, манай ажахын овощ ургуулагшад һанаһандаа хүрэхэ, һарбайһанаа абаха байха.

МАЛШАДТА—ОЛОНОЙ АНХАРАЛ

...НИИЕ ...ЯМАРААР ХАНГАНАБ

...рэй сомоной Совед... ...утат һунгагданхай юм. ...Дүтэлүүр, Хужар, ...осхонуудта ажаһуу... ...өөлэгшэд болоно. ...жэлэй ноябрь һара ...ажахы болгогдожо ...ан Дүтэлүүрэй сов... ...хые хүгжөөхэ хэрэг... ...дуудай оруулжа бай... ...та яһала бии гээшэ.

...малай үбэлжэлгые ...эр үнгэргэхэ хэрэгтэ ...Соведэй гүйсэдком ...ын уялга дүүргэгшэ ...исоров) онсо анхарал ... Энэ харюусалгата ...да тээ арадай депута... ...озой парткомтой, ди... ...болон рабочкомтой ...шадые хангаха түсэб ...омоной Совед эй сес... ...баталуулаа һэн. Соё... ...ной ажаһуудалай хэ... ...хангалгын, элүүр эн... ...алгын талаар табиг... ...рилгонуудаа бэелүүл... ...э саг үргэлжын ко... ...түрүүлэгшэ, депутат ...ардуровай үүргэ ехэ.

...районой арадай де... ...Үдын сомоной ...соёлой, хүн зоной ...лай хэрэглэмжэ хан... ...удалдаа наймаанай, ...хамгаалгын, гэгээрэ... ...лмэрилэгшэдэй. «Зна... ...гамэй эхин органи... ...шуудэй 1982 оной ...соо гаргаһан үүсхэ... ...жэн, Дүтэлүүрэй со... ...Соведэй харьяата га... ...рэ оршодог гурбан ...рско-акушерскэ пунк... ...лмэрилэгшэд ажал ...эрид эдэбхижүүлээ. ...Дүтэлүүрэй фельд... ...Санжиевна Доржиева ...малшадта четверг бүхэндэ хүрэнэ. Тэрэ Зэмхын һүнэй фермын һаалишадай хонидой хоёр отарын, мяхалиг үүлтэрэй 7 гүүртын малшадай бэеын элүүрые ходо шалгадаг, үбшэлһэн хүнүүдтэ саг соонь туһаламжа үзүүлжэ байдаг. Малшадай гэр байрадахи түрүүшын хэрэглэмжын аптечкэнүүдые эм домуудаар һайнаар хангана.

Мүн тусхай бюллетень, плакат-зурагуудаар элүүр энхын булан шэмэглэнэ, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэнэ, тусхай дэбтэртэ ариг сэбэрые сахиха талаар дурадхалнуудаа тэмдэглэнэ. Тиихэдэ районой түбэй больницын эмшэд һара бүхэндэ хоёр дахин фермэ, гүүртэ отарануудта хүрэдэг юм. Тэдэнтэй хамта нютагай эмшэд ябалсана. Һаяхан Зоя Санжиевна терапевт, стоматолог болон бусад мэргэжэлтэдтэй хамта малшадаар ябаад бусаа. Отделениин малшад бултадаа флюорограф, рентген гэхэ мэтэ оньһон түхеэрэлгэнүүдээр шалгагдаһан, һэргылэмжын тарилга абаһан байха юм.

Үлэнтын фельдшерско-акушерскэ пунктые даагша Надежда Васильевна Бадмаева мүн лэ иимэрхүү ажал ябуулна. Тэрэнэй хангадаг малшадай, хонишодой зургаан бригадынхидай гэр байрануудта 8 санбюллетень гаргагдаа, 30 гаран хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдөө. Хужар тосхоной фельдшер Марина Ивановна Цыренова 5 гүүртын малшадта 7—8 дахин ошоһон байна. Иигэжэ Дүтэлүүрэй сомоной Совед эй харьяата тосхонуудай эмшэд урдахи уялгануудаа һайнаар дүүргэхын тула оролдосо ехэтэйгээр хүдэлнэ. Тээд заримдаа автомашина гү, али бусад транспортын үгы дээрэһээ холын малшадта саг соогоо хүрэхэ аргагүйдэнэ. Мүнөө 3 тосхондо нэгэшье бани түлигдэнэгүй. Зэмхын МТФ-гэй дэргэдэхи бани задархай, түлигдөөшье һаа, хүйтэн байдаг.

Соёлшодой ажалые гуримшуулан, нэгэ хараа түсэбөөр хүдэлгэхын тула сомсоведэй гүйсэдком, совхозой партком, БЛКСМ-эй комитет хамтынгаа хэмжээ ябуулганууд соо уран һайханай программа баталаа һэн. Ниитын адууһа малай үбэлжэлгын үедэ соёлой талаар малшадые хангаха хэрэгтэ Дүтэлүүрэй соёлой байшангайхид хубитаяа ехээр оруулна. Комсомолшууд (секретариинь Б. Ц. Гомбоева) Зэмхын һүнэй фермэдэ, Үлэнтын отарануудта улаан булангуудые эмхидхэжэ, шэмэглэн гоёогоо. Мүнөө үедэ соёлой хүдэлмэрилэгшэд хэзээ хэзээнэйхиһээ эмхитэйгээр гүүртэ, отарануудаар ябажа, малшадай социалис мүрысөөнэй дүнгөөр дайшалхы болон «сахилгаан» хуудаһануудые гаргана, лекци уншана, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэнэ, шэнэ номуудые һэлгэнэ. Тэдэнэр райгүйсэдкомой соёлой таһагай автобус пятница бүхэндэ хэрэглэнэ. Мүн соёлой эдэбхитэд һарадаа нэгэ удаа хоёр үдэрэй туршада малшадые комплексно аргаар хангалгада тусхай бригадын бүридэлдэ орожо, гүүртэ, отарануудаар ябана. Нүүдэл кино-түхеэрэлгэ Михаил Цыдемпиловтэ даалгагданхай юм. Тэрэ Дүтэлүүрэй совхозой малшадые хангаха зорилготойгоор сомоной Соведэй гүйсэдкомой мэдэлдэ эльгээгдэнхэй. Хасуурта, Хуурай-Цакир, Мэргэн-Шанаа, Баруун-Гол болон бусад нютагуудай малшадта кинофильмүүдые мүнөө харуулдаг. Мүн эндэхи Дүтэлүүрэй дунда һургуулиин багшанар, һурагшад үбэлэй һаранудта малшадта ходо айлшална. Ажахын нэгэдэхи отделениин гүүртэ отаранууд һурагшадта хубаалдан даалгагданхай. Долоон хоногтоо нэгэ дахин, средагай үдэр, һурагшад малшадта туһалдаг гуримтай. Нэгэтэшье энэ график хазагайруулагдаагүй байна. Эдир шефүүд Андрей Доржиевай отарын хонидой байрын шорой хушалтые шэнэлээ, хашаа хорёо дотор сэбэрлээ. Гарма Чимитов, Андрей Доржиев гэгшэдэй хони, хурьгадта эдюулхэ хасууриин, нарһанай мушэр бэлэдхээ. Тэрэшэлэн үхибүүд наг шэбхэ сабшалан дээрэ зөөжэ гаргана. Ахалагша классуудай һурагшад малшадта хатар, наада харуулна. Зэмхын һүнэй фермые даагша Б. Я. Цыбиковэй уряалаар һургуулиинхид һаалишадта туһалдаг болоо.

Нютагай худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд автолавкын ябаха график баримталан, малшадые саг үргэлжэ хэрэгтэй эд бараагаар хангана. Жэшээнь, тиигэжэ наймаалагша Ц. Б. Абашеева түсэбөө һара бүхэндэ үлүүлэн дүүргэдэг болоо. Гэбэшье нүүдэл наймаалагшадай хүдэлмэридэ дутуу дунданууд дайралдана. Зэмхын МТФ-гэй ажалшадай мэдүүлһэнэй ёһоор, автомагазин хараалагдаһан үдэртөө ерэнэгүй. Үлэнтын магазинда сай, сахар дутална гэжэ хонишон, сомсоведэй депутат Галина Будаева гомдоно. Депутадуудай эрилтээр мүнөө тосхоной магазинда түрүүшын ээлжээндэ хэрэгтэй эд бараан асарагдадаг болоо. Совхозой дирекци дары хэмжээ абажа, нүхэр Будаевагай отарада электрын элшэ хүсэ оруулжа, уһа гаргаха шэнэ оньһон хэрэгсэлнүүдые тодхоогоо. Мүн арадай депутадуудай зохихо хэмжээнүүдые абаһанай ашаар Зэмхын МТФ-гэй дэргэдэхи бани дары заһабарилха, фермэдэ телефон табиха бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулагдажа захалаа. Үлэнтэ тосхондо Закаменскын АТП-гэй автобус ябуулха асуудал шиидхэгдэжэ байнхай. Тиихэдэ Дүтэлүүрэй ГРП хуушарһан оройл нэгэхэн автолавкатай юм. Тэрэнь эбдэржэ урагшагүйдэдэг. Шэнэ автомашина абаха мэдүүлгэ Цакирай райпогой правленидэ үгтөө. Депутадуудай энэ эрилтэ ойрын болзорто шиидхэгдэхэ гэжэ найдагдана.

Байгша ондо Дүтэлүүрэй совхозой адууһа мал гээлтэ хоролтодо оруулагдангүй үбэлжэлгэдэ харууһалагдана. Урда жэлнүүдһээ һураггүй ехэ үбһэ тэжээл бии. Мүн хэзээ хэзээнэйхиһээ шанга эрилтэ бүхы малшадта, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдтэ табигдажа, тэдэнэй хүдэлмэриин гурим, ажалай журам сахилга саг үргэлжэ хинагдана. Хэсүү бэрхэ ушарай гарахада, дары хэмжээнүүд абтана.

Ш. БАКШЕЕВ,
манай корр.

Захааминай район.

Буряадай АССР-эй 60 жэл

ХАНИ НҮХЭСЭЛ ТУХАЙ

УРАН ЗОХЁОЛШО Иосиф Тугутовай нэрэ имагтал Буряадай АССР-тэ бэшэ, мүн бусадшье нютаг хизаарнуудта мэдээжэ юм. Эб найрамдалай түлөө тэмсэл хадаа уран зохёолшын бүхы бүтээлнүүдэй үндэһэн болотжо үгэдэг. Буряад зоной аха дүүгэй холбоо барисаае зураглахаһаа гадна зохёолынь интернациональна мэдэрэлтэй байдаг. Энээнгүйгөөр дэлхэй дээрэ эб найрамдал илахагүй ха юм.

Уран зохёолшын ажабайдал бодото дээрээ энэ темые ойлгуулаа гэхэдэ болохо. Харин тэрэнэй ажабайдал тиимэ хүнгэн байгаагүй. Иосиф Еремеевич Тугутов 1911 ондо Эрхүүгэй областиин Ехэ-Бахтай гэжэ нютагай үгытэй айлай бүлэдэ түрэһэн юм.

Совет засаг мандажа, хүбүүнэй урда эрдэмэй үргэн харгы нээжэ үгөө. Иосиф комсомолшуудтай хамта коммунистнуудай ударидалга доро кулагуудтай тэмсээ, үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалые усадхалсаа.

Удаань Верхнеудинск (мүнөөнэй Улаан-Үдэ) ерэжэ, үдэшын рабфакта һурахаяа ороһон байна. Харин удэртоо газетын редакцида хүдэлдэг һэн. Удангүй Иосиф Тугутов комсомолой горкомой гэшүүн болоо бэлэй. Нэгэтэ Мухар-Шэбэрэй аймагта улаан гэршэдые, багшанарые болон бусад эдэбхитэдые зэрлиг муухайгаар сохижо эхилһэн кулагуудые даралсаа бэлэй.

Ябаһан газартаа ханын газетэ гаргаха. Хүдөөгэй эдэбхитэд—комсомолшууд, коммунистнууд Тугутовай түшэг түлгүүри болотжо үгэдэг һааб даа. Тиигэжэ ханын газетэдэ, дайшалхы хуудаһан дээрэ Ленинэй хэлэһэн үгэнүүдые барлан, олоной дунда нэбтэрүүлдэг, ангиин дайсадые һурдөөдэг бэлэй.

Буряад орондо колхоз байгуулагшадай нэгэн, бэлигтэ таряашан, партиин ЦК-гай нэрэмжэтэ тарянай республиканска хамбые эмхидхэгшэ Ксенофонт Денисов тухай «Манай Денисов» гэжэ нэрлэһэн юм.

Журналистнуудай бүхэсоюзна институтда һуража, И. Тугутов журналистын эрдэм олоһон байна. Тиигээд үдэр бүри олон хэһэгээр гарадаг байһан «Буряадай гигант» гэжэ газетые толгойлоо. Һүүлдэнь ТАСС-ай, «Правдын», «Гудогой», «Учительская газетын» корреспондент ябаа.

Ямаршье ажалда ябахадаа, уран зохёолой хэрэгые И. Тугутов орхидоггүй һэн. Хаанашье дуулаһан, хараһан юумэеэ дэбтэр соогоо бэшэдэг байгаа. Тиигээд лэ «һэмээхэн» шэнэ ном мүндэлхэ. Эгээл тиимээр лэ Буряадай эрхим басагадай нэгэн Долгоржаб Бальжиновна Эрдынеева тухай «Арадай һунгамал» гэһэн повесть, «Жаргалай гол» гэжэ очеркнуудай согсолбори, Советскэ Союзай Герой Жамбал Тулаевай баатаршалга тухай очерк, «Үбэсэ голой саана» гэһэн повесть бэшэгдээ.

Совет хүнэй хуби заяан, баатаршалга, үзэл бодолынь уран зохёолшые һонирхуулдаг. Совет хүнэй патриотизм яагаад хүгжэнэб, хаана, хэзээ харагданаб гэһэн асуудал ото һонирхуулдаг.

Уран зохёолшо интернациональна темэдэ очерк бэшээд, тэрээн соогоо өөрынгөө багша Зофия Людвиговна Венцкевич-Лигети тухай хөөрөө һэн. Энэ эхэнэр венгер яһанай Карон Лигети гэжэ үбгэнтэеэ Омскын түрмэдэ һууһан байгаа. Колчагай дээрмэшэд үбгыень буудажа алаа, харин һамгыень Верхнеудинск асарһан юм. Тэрэнине манай партизанууд абарһан байгаа.

Ямаршье ном гаргуулхадань, Сибирьтэ үдэһэн уран зохёолшод Г. Марков, К. Седых, С. Сартаков, Г. Кунгуров гэгшэд ходол анхаралаа хандуулжа байдаг. Жэшээнь, «Жаргалай гол» гэжэ очеркнуудайнь номой гарахада, Г. Марков, И. Молчанов-Сибирский гэгшэд «На боевом посту» гэжэ газетын 1943 оной сентябриин 30-най номер) хуудаһанда иигэжэ бэшэһэн байна: «И. Тугутов Буряад-Монголой эрхим хүнүүд тухай, фронтдошье, сэрэгэй ара таладашье тэдэнэй түйлаһан патриотическа габьяа тухай тон юрынхеэр, үсоон үгэнүүдээр аад, зохидоор хөөрэнэ».

Суута совет уран зохёолшодой дэмжэлгэ И. Тугутовые улам бүри зоригжуулаа. Тиигэжэ уран зохёолшо «Анда нүхэд» гэһэн түрүүшынгээ роман дээрэ хүдэлжэ эхилһэн юм. Тэрэнь 1956 ондо «Байгалай толон» («Байгал» журнал тэрэ үедэ иимэ нэрэтэй һэн) журналда толилогдоо. Энэ роман тухай «Коммунист» журнал (1965 оной 5-дахи номер) өөрынгөө сэгнэлтэ үгэһэн байха.

1965 ондо «Дүрбэн зүгэй һалхин» гэжэ хоёрдохи романаа автор хэблүүлбэ.

И. Тугутовай нэрлэгдэгшэ хоёр роман хадаа хоёролжон роман (диологи) болоно гээшэ. Эдэ зохёолнуудай гол удха хадаа арад ба революци болоно. Революциин урда тээхи буряадуудай ажабайдал, Зүүн Сибирьтэ, Забайкалида болоһон граждан дайнай үйлэ хэрэгүүд үнэн зүбөөр зураглагданхай.

«Дүрбэн зүгэй һалхин» гэжэ роман-хроникынь 1981 ондо Москвагай «Современник» хэблэлээр 50 мянган хэһэгээр гараһан юм. Эхэ ороноймнай хэдэн мянгаад уншагшадта энэ зохёол һайшаагдаа.

Үнэхөөрөөшье, суута революционернууд С. Лазо, П. П. Постышев, Я. Гашек, М. Н. Ербанов гэгшэд романай геройнууд байна.

Романай олон хуудаһан интернациональна удхатай.

Романай XI бүлэг ехэ һонирхолтой. Тагнуулшан Баир Саганов 5-дахи армиин лазаредтэ аргалуулхаяа ороһон байгаа. Тэндэ Шура Львоватай танилсана. Шурын үбгэн Ярослав Гашек буряад хэлэн дээрэ газетэ барлажа эхилээ гэжэ Баир мэдэбэ.

«Удангүй Баирай хэбтэһэн палатада 5-дахи армиин политотделэй түлөөлэгшэ ерэбэ.

—Ярослав Гашек гээшэб, —гэжэ мэндэшэлхэ зуураа өөрыгөө нэрлэбэ. Бага зэргэ акценттэйшье һаа, оронодоор һайнаар хэлэхэ юм.

Самсынгаа хармааһаа дүрбэ нугалһан газетэ гаргаад, үбдэг дээрээ табижа дэлгээн жэгдэлһэн бэеэрээ. Баирта һарбаба:

—Энээниие би танда асарааб. Баригты. Харагтылши даа, энэ хэблэлые юун гэжэ нэрлэһыемнай харыт.

—«Үүр»?!—гэжэ томоор барлагдаһан үзэгүүдые Баир гайхангяар уншаба.

Гашек энеэбхилбэ:

—Һайн нэрэ гү?

—Ёһоор ааб даа! Энэшни манайхяар үүрэй сайхые нэрлэһэн үгэ юм. Үүр... Гоёл даа! Нээрээ—гоё!

—Уншагтыл даа... энээхэниинеш һаань. Танай һанамжые мэдэхэмни, намда һонин байха.

Баир өөрынгөө шадабариин зэргээр уншажа эхилбэ. Буряад нютагуудһаа ерэһэн бэшэгүүдые уншаба. Тиигээд бүришье гайхажа ороо һэн.

— Нүхэр Ярослав, энэтнай... Энээниетнай минии бэшэһэн мэтэл. Миниил бодожо ябаһан бодолнууд лэ!—гэжэ Баир урмашан хэлэбэ.

—Харин газетэдэ барлагдаад байхадаа, зоболон, баяр тухай бултадаа хэлэжэ байһандал. Танда баяр хүргэнэб!

...Баиртай хахасахадаа, һаяар ябаха тухайдаа Гашек хэлэбэ.

—Хайшаа?

—Эхэ нютагаа, нүхэр Саганов, өөрынгөө Алтан Прагада. Баир, мэдэнэ гүш... Би Прагадаа, түрэл газартаа үгаа ехэ дуратайб!.. Зай... һайн болыш даа. Илалта түйлахыетнай таанарта, бултандатнай хүсэнэб, нүхэд!..» (383—386-дахи нюурнууд).

Түгэсхэлдөө юу нэмэлтэйб гэхэдэ, автор энэ хоёр романайнгаа үргэлжэлые — гурбадахи номыень бэшэхэ бэзэ гэжэ һанагдана. Энэ ганса минии хүсэл бэшэ, харин олон уншагшадай һанамжа юм.

Г. БЕСКОДАРОВ,
түүхэшэн.

...ЛОЙ БАЙШАНГАЙ ...НУУД ЯЛАРНА

Репортаж

...үрэй түбэй соёлой байшан ...үдэшэлэн ороходомнай, хүлгоо... Олон һурагшад урагша хойшоо... Солгёо хүгжэм фойе соо ...Түрэл республикынгаа байгуу... 60 жэлэй ойн баярта зорюу... ...һургуулиин—Бэшүүрэй дунда ...нинскэ һургуулинуудай һураг... ...командануудай дунда «Түрэл ...таа магтан дууланаб» («Пою ...публику») гэһэн темээр КВН-эй ...үнгэргэхэ талаар һүүлшын ...болотжо байба.

...репетици үнгэргэдэг кабинет ...оорто хабаадагшадай дуу дуулана... ...удана. Энэ хадаа тематическа ...бэлдэжэ байһан үе байба. Соё... ...шангай директор, хоорые хүтэл... ...Г. У. Зимогорова дуунуудые ...хин дабтахыень гүйнэ, дирижё... ...эр ойлгуулан харуулна, өөрөө... ...дуулалсана. Хоорто хабаадаг... ...ойнхидынь районой дотоодын ... таһагай хүдэлмэрилэгшэд ...Тиихэдэнь соёлой таһагай ме... ...түбэй хүдэлмэрилэгшэ И. Н. ...вада хандахадамни, тэрэ иигэ... ...улба:

...ай районой түбэй уран һайха... ...лмэридэ олон хоорнууд бии. ... ажаһуудалай хэрэглэмжэ ...комбинадай, больницын, районо... ...и бусад эмхи зургаануудай ...бии юм. Харин мүнөө манай ...ска түбэй гаргаһан тематическа ...сценариин программада манай ...дотоодын хэрэгүүдэй таһагай ...илэгшэдэй хоор онсо һуури ...«Түрэл Арми, шамда» гэжэ энэ ...нэрэтэй юм—гэжэ хэлээд, энэ ...начальнигай орлогшо С. Б. Гон... ...танилсуулба.

...ай таһагай хүдэлмэрилэгшэд ...хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр ха... ...юм. Илангаяа Афанасьев, ...Нестеров, Степанов, Тюрюханов ...һайнаар дууладаг, олон һайн... ...тэ, тодорхойлбол, Совет Армиин ...үдэрнүүдэй болон Агууехэ ...ын баяр ёһололой концертнүүдтэ ...йгээр хабаададаг,—гэжэ Сергей ...ич Гончиков омогорхон хэлээ ...

...дали, за рекой», «Эх, дороги...», ...поют солдаты» болон бусад дуунууд энэ үдэшэ оло дахин ханхинажа байгаа һэн...

...СССР, Буряад орон, түрэл нютаг—Бэшүүр тухай асуудалнуудта һурагшад тон һайнаар харюусажа байбад. Фойегэй хоёр талаһаа зогсоһон һурагшад өөһэд өөһэдынгөө командануудые дэмжэн, альга ташанад. Түс конкурсые библиотекарь Т. Коробенко шадамар бэрхээр хүтэлбэрилөө. Эдэ бүгэдые жюриин гэшүүд тон хёрхоор адаглан, һурагшадай харюунуудые сэгнэжэ байба. Уданшьегүй хүгжэмтэ забһарлалга болотжо, эндэ сугларагшад хатаржа эхилээ һэн.

Соёлой байшангай дэргэдэ хоорой, хореографическа кружогууд, «Улыбка» гэжэ хүүгэдэй ансамбль, мүн агитбригада хүдэлнэ. Директор Галина Устиновна Зимогороватай хөөрэлдэхэдэмни:

—Хэхэ хүдэлмэри ехэ, кружогуудта бүри олон хүниие уриха, һонирхуулха зэргэтэйбди. Һаянай агитбригадамнай транспортгүйһөө болотжо, малшадые ханганагүй,—гэжэ хэлээ һэн. Байшанда хэгдэхэ капитальна заһабарилга, уран шэмэглэлнүүд директорэй һанаа зобооно.

Үнэхөөрөөшье, түс байшангай дулаасуулгын түхеэрэлгэ эбдэрхээ һанадаг байна. Хэды тиигэбэшье һаяхан директорээр хүдэлжэ байһан Г. У. Зимогорова эдэбхитэйгээр ажаллажа байна.

—Соёлой байшангай галнууд үдэшэндөө һүүлэй үедэ хододоо яларжа байдаг болонхой. Байшан тээшэ хүнүүдэй яаран ябахые харахат. Тэдэнэй дунда Бэшүүрэй 1-дэхи дунда һургуулиин түүхын багша Гавриил Григорьевич Тюрюханов ябалсаха. Тэрэмнай олон жэлдэ лекци уншажа байдаг. Гавриил Григорьевичой бэлдэһэн лекцинүүдые хүн зон һонирхон шагнадаг юм. Иимэ эдэбхитэд Бэшүүр тосхондо олон. Үглөөдэрынь репетицинүүд, үдэр бүриин ажал манай байшанда дахинаа эхилдэг,—гэжэ соёлой байшангай уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ Иван Михайлович Новокрещенных бидэндэ хэлээ һэн.

Б. ДЫМБРЫЛОВА,
манай корр.

ГАБЬЯАТА БАГША

Буряадай АССР-эй һургуулиин габьяата багша, РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй отличник Зоя Будаевна Галсанова гушан жэлэй туршада багшална. Тэрэнэй хорин табан жэлыень Ахын районой Орлигой дунда һургуулида ород хэлэ болон литература заана.

З. Б. Галсанова Түнхэнэй районой Горхоной, Хэрэнэй, Тоорын дунда һургуулинуудта хүдэлөө. Предмедээ заахаһаа гадна һуралсалай талые даагшаар, партийна организациин секретаряар хүдэлһэн байха.

Мүнөө Орлигой дунда һургуулиин ород хэлэ, литература заагшадай методическа нэгэдэлые наймадахи жэлээ тэрэ хүтэлбэрилжэ байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: З. Б. Галсанова.

В. АРАБЖАЕВАЙ
фототекст.

БАЯРТАЙ МЭДЭЭСЭЛ

Улаан-Үдэ хотын Октябрьска районой гүрэнэй страхованиин инспекцидэ Москваһаа амаршалалгын телеграмма һаяхан ерээ. СССР-эй Финансын министерствын коллегиин, гүрэнэй эмхи зургаануудай профсоюзай ЦК-гай президиумэй тогтоолой ёһоор, СССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ хүдэлмэриин үндэр дүнгүүдые харуулһанай түлөө Людмила Васильевна Капитонец гэгшын хүтэлбэрилдэг бригада Хүндэлэлэй вымпелээр шагнагдаба гэжэ телеграмма соо хэлэгдэнэ.

Коммунист Л. В. Капитонецой бригадын гэшүүд К. Т. Зуев, Р. Ц-Д. Сенькова, З. А. Рутковская, Н. С. Безрукова, Н. Д. Торбина, С. А. Горбунова, Е. В. Смирнова гэгшэд һарын, кварталай болон жэлэй даабаринуудые саг үргэлжэ үлүүлэн дүүргэжэ байдаг. Тэрэшэлэн Октябрьска районой гүрэнэй страхованиин инспекциин коллективэй дунда түрүүлхэһээ гадна республика доторхи түрүү бригадануудай нэгэн болоһоор үнинэй. Түс бригадын дүй дуршэл согсологдожо, республикымнай гүрэнэй страхованиин инспекцинүүдэй дунда тараагдаа һэн.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: коммунист Л. В. Капитонец.

Ч-Д. БУДАЕВАЙ
фототекст.

...ГАН ХҮМҮҮЖҮҮЛЭГШЭД УЯЛГА АБАБА

...н районой Алтайн ...һү һаалиин фермын ...д, тугалшад болон ...улагшад 1983 ондо ...лые һурган хүмүү... ...саашадань һайжа... ...хай социалис уял... ...баталан абаба. Бу... ...АССР-эй байгуулаг... ...30 жэлэй алдарта ...элэлдэ абтаһан эдэ ...д фермын хүдэлмэ... ...эй ээлжээтэ зүблөөн ...талагдаһан байна.

...һү һаалиин фер... ...дуршэлэй бэрхэ һаа... ...Д. Чагдурова, Д. Д. ... Т. Батомункуева, ...Очиртарова, М. Б. ...а, З. З. Раднаева, ...үулагшад В. Г. Чаг... ...Е. И. Анучин, ту... ... Н. Д. Дайндарова ...залуушуулай һурган ...үулагшад болоно. Тэ... ...залуу үетэнэй ажа... ...зүб харгы замда ...мэргэжэлээ шудал... ...гэ анхаралаа ехээр ...ажалайнгаа дүй дуршэлые тэдэндэ дамжуулха байһанаа мэдүүлээ.

Ажалай журам шангаар сахиха, залуушуулай мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлхэ хэрэгтэ саг үргэлжэ туһаламжа үзүүлхэ гэһэн зорилгонууд фермын түрүү хүдэлмэрилэгшэдэй урда табигдана.

Залуу һаалишад С. Б-М. Эрдынеева, С. Д. Цоктоева, Ю. Ц. Ваганов, А. Чернохоев, Х. Г. Бурантарова, В. Рыгзенова, мал адуулагшад В. С. Рампилов, Г. В. Потехин, тугалшан Е. Т. Цыбенова гэгшэд мэргэжэлээ эрхимээр шудалжа, политехническэ, экономическэ болон техническэ һуралсалаа саашадань хүгжөөхэбди, коммунис ёһоор ажал хэрэгтээ хандахабди гэжэ аха нүхэдөө найдуулба.

Залуушуулда жэшээ харуулха хүнүүд фермэ дээрэнь олон юм. Тэдэнэй тоодо сомсоведэй депутадууд, залуушуулые һурган хүмүүжүүлэгшэд Лидия Доржиевна Чагдурова, Зоя Замбулаевна Раднаева, комсомол-залуушуул, сомоной Соведэй депутат Бадмасу Очиртарова, Татьяна Дайндарова гэгшэд нэн түрүүн оролсоно. Л. Д. Чимитова энэ фермэ дээрэ арбаад жэлэй туршада ажаллажа баян дуршэлтэй болонхой. Тэрэ бүри бага наһанһаа эжыгээ дахан ажаллажа олоһон «нюусаяа» мүнөө залуу үетэндэ дамжуулна. Лидия Доржиевна Чагдурова үнгэрһэн жэлэйнгээ түсэбые 119 процент дүүргэжэ, һаамхай үнеэн бүриһөө 2.300 килограмм һү һааха түсэбтэй байһан һаа, 2450 килограммда хүргэһэн юм.

Түрэл Буряадайнгаа алдарта ойдо зорюулан түрүү һаалишан мүн лэ үндэр уялгануудые абанхай.

Х. ДОРЖИЕВА.

Хяагтын район.

ГЭГЭЭРЭЛЭЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ ҮДЭР

...НА. Социалис Куба гэ... ... хүдэлмэрилэгшэдэй ...баярай оршон бай... ...тэмдэглэбэ.

...ын мэргэжэл республи... ...эл хүндэтэй мэргэжэлнүүдэй нэгэниинь болодог. Орон дотор уялгата юһэн жэлэй һуралсалда оролго дүүрэнтэжэ байна. Национальна дээдэ һургуули — 40 институт байгуулагданхай. Тэндэ 200 мянганһаа дээшэ студент һуралсадаг.

Коммунис обществын ушар ёһо мэдэхэ байгуулагшад, ёһотой революционернууд байхаар ургажа ябаа залуу үетэниие хүмүүжүүлхын тула манай багшанар хүсэ шадалаа гамнангүй хүдэлдэг юм гээд гэгэрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй мэргэжэлтэ һайндэртэ зорюулагдаһан түрүү бэшэг дотороо «Гранма» газетэ тэмдэглэбэ.

ТАСС • АПН

ХИЛЫН СААНАҺАА

ЖЕНЕВЭДЭХИ ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД

ЖЕНЕВЭ. Европодо ядерна буу зэбсэгүүдые хизаарлаха тухай хөөрэлдөөнүүдтэ хабаададаг СССР-эй ба США-гай делегацинуудай пленарна заседани мартын 1-дэ эндэ болобо.

СЕССИ ХҮДЭЛМЭРЕЭ ДҮҮРГЭЭ

ЖЕНЕВЭ. Ливан болон палестин арадуудта зүрюугээр Израилиин үүдхэһэн гэмтэ ябуулгануудые мүрдэн шэнжэлхэ талаар уласхоорондын комиссиин хоёрдохи сесси эндэ хүдэлмэреэ дүүргэбэ. Дэлхэйн элдэб оронуудай, тэрэ тоодо Советскэ Союзай ниитын элитэ мэдээжэ ажал ябуулагшад, парламентаринар, эрдэмтэд, юристнүүд, врачнууд тэрэнэй хүдэлмэридэ хабаадана.

Ливанда эсэргүүгээр Израилиин үүдхэһэн ээрхэг түримхэй ябуулгаяа үргэлжэлүүлжэ байһан тухай шэнэ баримтануудтай комисси танилсаба. Мүрдэлгэнүүдэй дүнгүүдээр түгэсхэлэй документ баталагдан абтаа. Һүүлэй үедэ Ливанда байһан Израилиин сэрэгшэдэй гэмтэ хэрэгүүд энээн дотор харуулагдана. «Израилиин бүхы сэрэгүүдые Ливанһаа дары түргөөр, үгэ дүүгүйгөөр гаргалга оронной бэеэ даа һан байдалые һэргээхэ, тэрэнэй экономическа социальна байдалые гуримшуулха шухала эрхэ нүхэсэл болоно» гэжэ документ соо тэмдэглэгдэнэ.

Булимтаран эзэмдэһэн газар нютагуудта, тусхайлбал, Палестиныэ зугадагшадай байрлаһан Шатила болон Савра гэдэг лагерьнуудта хүнүүдые олоорнь алаһанайнгаа түлөө Израилиин засагаархид харюусаха ёһотой гэжэ комисси тобшолол хэһэн байна. Ээрхэг түримхэй ябуулгануудай түлөө, мүн Ливанай газар дайда дээрэ Израилиин үүдхэһэн гэмтэ хэрэгүүдэй түлөө Холбоото Штадууд мүн лэ харюусаха ёһотой гэжэ комисси тэмдэглэбэ.

ВЕНЭДЭ КОНФЕРЕНЦИ БОЛОБО

ВЕНЭ. Гүрэнэй зөөри, гүрэнүүдэй архивууд болон гүрэнүүдэй үри шэри тушаа, гүрэнүүдэй хуулинуудай уг залгамжалдаг байһан тухай асуудалаар ООН-ой конференци мартын 1-дэ Венэдэхи Хофбург гэдэг ордон соо хүдэлмэреэ эхилбэ. Зуугаад оронной, тэрэ тоодо Советскэ Союзай, Украинын ССР-эй ба Белоруссиин ССР-эй делегацинууд тэрэнэй хүдэлмэридэ хабаадана.

Хэрбээ газар дайдынь хубаарилагдаад гү, али нэгэдүүлэгдээд, гүрэнүүдэй федерациин бии болгогдоод байгаа һаань, нэгэ гүрэнһөө эрхэнүүд болон уялганууддайнь нүгөөдэдэ дамжуулагдан үгтэхэ байһантай холбоотой гүрэнүүдэй хоорондын харилсаанай ба уласхоорондын эрхын орёо, шухала асуудалнуудые конференци хаража үзэхэ уялгатай. Колонинуудые усадхаха үедэ бэеэ даа һан байдалтай шэнэ гүрэнүүдэй бии болоходонь гэхэ гү, али мүнөөнэй эрхэ байдалда хуулинуудай уг залгамжалан дамжалгын асуудалнууд илангаяа олоор табигдадаг байна.

ООН-ой Генеральна Ассамблейн XXXVII сессиин шиидхэбэритэй зохилдуулан, ООН-ой уласхоорондын эрхын комиссиин табиһан проектын үндэһөөр гүрэнэй зөөри, архивууд болон уялганууд тушаа гүрэнүүдэй хуулинуудай уг залгамжалдаг байһан тухай асуудалые гуримшуулһан уласхоорондын конвенциие Венэдэхи конференци баталан абаха ёһотой.

СССР-эй ба бусад социалис оронуудай уласхоорондын асуудалые эрхилэн шэнжэлдэг элитэ ехэ юристнүүдэй эдэбхитэй хабаадалгаар бэлдэгдэһэн конвенциин статьянуудай проект колониальна дарлалта мүлжэлгэдэ эсэргүү тэмсэлэй үедэ бэеэ даа һан байдалтай болоһон Азиин, Африкын ба Латиин Америкын хүгжэжэ байгаа оронуудай ашаа туһые хамгаалха уялгатай хэдэн дүримүүдһээ бүридэнэ.

Австриин президент Р. Кирхшлегер конференциие нээхэдээ, тэрэ уласхоорондын эрхын ёһо гуримуудые саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ хубитаяа оруулжа, гүрэнүүдэй хоорондо амгалан тайбан байдал хангаха, харилсаа холбооень бэхижүүлхэ аабза гээд найдажа байһанаа мэдүүлээ.

ГАЙХАМШАГТА ҺАЙНДЭРНҮҮДТЭ БЭЛДЭНЭ

ГАВАНА. «Монкадын казармада баатарлигаар добтолгын 30 жэлэй ойе, Революциин илалтын 24 жэлэй ойе үйлэдбэри дээрэ, ороноо хамгаалгада шэнэ амжалтануудаар угтая!» гэһэн уряа доро эдэ гайхамшагта һайндэрнүүдтэ үргэн ехэ бэлэдхэл Кубада эхилбэ.

Американ империализмын милитарис ба ээрхэг түримхэй политика бэелүүлһэнһээ уламжалан, уласхоорондын байдал орёо түгшүүрилтэй болотжо байна. Сүлөөтэ арадые экономическа талаарнь хашаха харшалхые, ганцаардуулхые оролдоно гэжэ Кубын Компартиин ЦК-гай Политбюрогой ба секретариадай гэшүүн П. Мирет мэдүүлбэ. Эдэ бүгэдэ Эхэ оронойнгоо экономическа, өөрыгөө хамгаалха хүсые бэхижүүлхэ талаар шэнэ хүсэлэл оролдолгонуудые гаргаха эрилтэ бүхы арад зоной урда табина. Энээнэй тула үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхын, алмалта арьбалалта хэхын, журамаа шангадхахын, өөртөө ба бусадта эрилтэ ехэтэйгээр хандахын түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэхэ шухала.

Кубада эсэргүү һүйдхэлтэ ябуулгануудые үргэлжэлүүлжэ байһан империализмын хархис ябуулгануудта шанга харюу сохилто үгэхыень Кубын Компарти болон правительство бүхы ажалшадые уряалба гээд «Гранма» газетэ бэшэнэ. Партиин зургаадахи пленумэй шиидхэбэринүүдые амжалтатайгаар бэелүүлхын тула социалис мүрысөө улам үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, орон дотороо хүгжэлтэ түгэс социализм байгуулхын тула бүхы хүсэ шадалаа, эрдэм мэдэсэеэ, мэргэжэл шадабаряа элсүүлэн үгэхэ шухала.

Энэ хадаа Кубын хүн бүхэнэй нангин хэрэг болохо ёһотой гэжэ Кубын Компартиин ЦК-гай орган түрүү бэшэг соогоо тэмдэглэнэ.

МАДРИДТАХИ УУЛЗАЛГА

МАДРИД. Аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ Европын зүблөөндэ хабаадаһан гүрэнүүдэй түлөөлэгшэдэй уулзалга Испаниин ниислэл хотодо болотжо үргэлжэлһөөр. Уулзалгын дүнгүүдые согсолһон документын зарим бүлэгүүдые нарибшалан хаража үзэхэ, уласхоорондын энэ хуралдаанда хабаададаг бүхы 35 гүрэндэ таарамжатай харгы зам бэдэрхэ гээшэ тэдэнэй гол зорилго болоно.

Дүнгүүдые согсолһон документын проектын зарим асуудалнуудаар үгээ ойлгосохоор хараалагдана гэжэ эндэ сугларһан журналистнуудай дунда хэлсэнэ. Гэбэшье хэдэ хэдэн шухала асуудалнуудаар делегацинуудай хараа бодол тад ондоо байһаар. НАТО-гай зарим оронуудай делегацинууд үгээ ойлголсохын тула хүсэлэл оролдолгонуудые огто гарганагүй.

ТҮРЭЛ НЮТАГАЙМНАЙ ТҮҮХЭҺЭЭ

ХОЛОҺОО ЭХИТЭЙ ҺУРАЛСАЛ

Социализм байгуулгада техническэ мэргэжэлэй һуралсалай тон шухала үүргэ дүүргэхэ тухай В. И. Ленинэй гар табилгатай түрүүшын Декредүүд соо онсо тэмдэглэгдэдэг байһыень дурсамаар. «Техническэ мэргэжэлэй эрдэм мэдэсэ дэлгэрүүлхэ хэмжээнүүд тухай» Совнаркомой Декредтэ 1919 оной июнийн 30-да В. И. Ленин гар табяа һэн. Удаань 1920 оной июль һарада «Техническэ мэргэжэлэй тусхай һуралсалда хабаадуулха тухай» гэһэн Совнаркомой Декредтэ агуу вождь гараа табиһан юм. Промышленна предприятинуудые дээдэ гарай хүдэлмэришэдөөр хангаха гэһэн зорилго табигдажа, 18-һаа 40 хүрэтэр наһатай хүн зон техническэ һуралсалда хабаадуулагдахаар уялгалагдаһан байна.

Энэ Декредтэ үндэһэлэн, тодорхой хэмжээнүүд абтажа эхилээ һэн. 1920 оной сентябрьһаа 1921 оной июль хүрэтэр РСФСР-тэ техническэ мэргэжэлэй курсануудай болон тэндэ һуралсагшадай тоо 3,5 дахин дээшэлһэн байна.

РКСМ-эй Бүхэроссин III съездэдэ үгэ хэлэхэдээ, В. И. Ленин залуушуулай һуралсал хүмүүжүүлгын гол ёһонуудые нигээжэ тодорхойлоо һэн: «Ороноо ажахын талаар һэргээн байгуулха, газар элдүүрилгые, промышленностиие мүнөөнэй техническэ үндэһэ һуури дээрэ эрхилхэ зорилго танай урда табигдана».

Тиин 1920 ондо комсомолой үүсхэлээр фабрично-заводской училищиин дэргэдэ һургуулинууд нээгдээ һэн. Үйлэдбэридэ һаял хүдэлжэ эхилһэн залуушуул эндэ һурадаг байгаа. Хүдэлхынгөө хажуугаар һурадаг залуушуул мэргэжэлэй нюусые шудалхаһаа гадна политическэ гэгээрэл абадаг байгаа бшуу.

Республика дотор техническэ мэргэжэлэй һуралсалай эмхидхэгдэжэ эхилһэн тухай Буряадай АССР-эй гүрэнэй түбэй архивай материалнууд сооһоо мэдэжэ абамаар. Жэшээлхэдэ, П. П. Постышевой нэрэмжэтэ ремесленнэ һургуули тухай хөөрэе.

Хаанта Россин гээгдэнги булан байһан манай хизаарай экономикые совет засагай түрүүшын үдэрһөө хүгжөөхэ хэрэгтэй байгаа. Тиихын тулада кадрнууд хэрэгтэй һэн. Ушар иимэһээ 1923 оной февраль һарада Верхнеудинскын ремесленнэ һургуули нээгдэһэн юм.

Прибайкалиин губгүйсэдкомой түрүүлэгшэ П. П. Постышев һуралсалай энэ эмхи зургаанийе байгуулхаар үүсхэл гаргаа һэн. Нэн түрүүн Верхнеудинскын горкомхозой туһаламжаар модоор дархалха отделени эмхидхэгдэжэ, 15 һурагшад абтаа. Тэрэ үеын ёһо гуримаар хүүгэдэй байшангуудта хүмүүжүүлэгдэдэг үхибүүд энэ һургуулида нэн түрүүн абтаа һэн. 4 һара соо гэхэ гү, али 1923 оной июниин 25 болотор һуралсалай түрүүшын жэл үргэлжэлөө. Эгээл энэ үедэ Верхнеудинскда хүдөө ажахын, промышленностиин туйлалтануудые гэршэлһэн өөрсэ янзын выставкэ нээгдэһэн юм. Энээндэ ремесленнэ училищиин һурагшад хабаадалсажа, хэдэн модельнүүдые бүтээһэн байна. Номой таг, һандали, бэшэгэй стол, номой шкаф гэхэ мэтые олоной анхаралда табяа һэн.

1923—1924 онуудай һуралсалай жэлдэ һургуули үргэдхэгдэжэ, слесарно-түмэршэ дарханай, сабхи оёлгын отделенинүүд эмхидхэгдээ. Энэ удаа 5 багша, 50 һурагша тоологдодог бэлэй. Техническэ черчениин, зурагай хэшээлнүүд нэмэлтэ болгогдон оруулагдаа һэн.

1926 ондо тус һургуули һуралсалай харуулан ойлгуулгын мастерскойнууд болгогдоһон, 1929 ондо Постышевой нэрэмжэтэ техническэ мэргэжэлэй һургуули болгогдон хубилгагдаһан байна.

Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй баригдажа эхилхэдэ, энэмнай ФЗУ-гай һургуули гэжэ нэрлэгдээд, заводой барилгын управленидэ дамжуулагдаа һэн.

1940 оной октябрь һарада «СССР-эй гүрэнэй ажалай нөөсэнүүд тухай» СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ абтаһан юм. Эгээл энэнхэдэ мүнөө үеын техническэ мэргэжэлэй һуралсалда эхин табигдаһан гээшэ.

Указай ёһоор ондо ондоо түхэлэй һуралсалай эмхи зургаанууд байгуулагдаа. Онсолбол, хоёр жэлэй түмэр замай ремесленнэ училищи, хүдэлмэришэнэй мэргэжэл олгохоор зургаан һарын болзортой ФЗУ мүн болоно. Удангүй тэрэ ФЗУ түмэр замай 1-дэхи училищи болгогдоод, ажалай нөөсэнүүдэй республиканска управлениин мэдэлдэ үгтэһэн юм. 1962 ондо энэ училищи техническэ мэргэжэлэй 2-дохи училищи болгогдоо һэн.

Түрүүшын табан жэлнүүдэй болон дайнай үедэ арадай ажахыда хүдэлхэ мянганһаа үлүү хүдэлмэришэдые училищи бэлдэжэ гаргаа һэн. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ эндэ һурагшад кадрова хүдэлмэришэдэй оронда станогуудай дэргэдэ жагсажа, фронтын захил дүүргэжэ эхилһэн юм.

1969 он — училищиин түүхэдэ онсо шата мүн. Юуб гэхэдэ, энэ үеһөө һурагшад тусхай мэргэжэлтэй болохоһоо гадна дунда эрдэмтэй боложо гарана.

Училищи дүүргэгшэдтэ техникумдэ болон дээдэ һургуулинуудта орохо арга олгогдодог байна. 1940 онһоо 1980 он болотор училищи 35 ондоо мэргэжэлээр тусхай кадрнуудые, дээдэ гарай 11 мянган хүдэлмэришэдые бэлдээ. Эдэнэй олониинь үйлэдбэриин новаторнууд, инженернүүд, совет, партийна органуудай хүдэлмэрилэгшэд болонхой. Мүнөө ЛВРЗ-дэ хүдэлдэг гурбадахи хүн бүхэн училищи дүүргэһэн намтартан. Энэ тоодо Социалис Ажалай Герой Анисим Николаевич Оширов, заводой начальнигай орлогшо Виталий Григорьевич Ларионов, ахамад инженерэй орлогшо Иван Демьянович Гордеев, кадрнуудые бэлдэлгын таһагай начальник Анатолий Алексеевич Дубович гэгшэд оролсоно. Хүдэлмэришэдэй үе залгамжалуулһан бүлэнүүд, онсолбол, Николаевтан, Заводскинтан энэ училищи дүүргэһэн байха юм. Локомотив хабсаралгын цехэй мастер С. П. Николаев, электромашинна цехэй слесарьнүүдэй бригадир А. П. Николаев, фрезеровщик С. П. Капустин, модельнэ цехэй токарь Виктор Резвых гэгшэдые мүн лэ нэрлэлтэй.

Мүнөө үедэ республика дотор техническэ мэргэжэлэй 40 училищи тоологдоно. 15 мянган хүбүүд, басагад 90 гаран мэргэжэл шудалжа гарана. Техническэ мэргэжэлэй училищинуудта дээдэ гарай хүдэлмэришэдые бэлдэлгэ, һурган хүмүүжүүлгэ амжалтатай ябуулагдаһаар.

А. БЕЧ,
республикын гүрэнэй түбэй архивай хүдэлмэрилэгшэ.

ОЙ МОДОНОЙ ХАН[...]

Кабанскын районой Выдринэй дунда һур[...] дэхи лесничествын хүдэлмэри онсо анхара[...] оной апрельдэ байгаалида дуратайшуулай [...] хидхэгдэһэн юм. 35 һурагша эндэ оролсод[...] лэгшөөрнь биолог Михаил Данилович Ники[...]

1400 гектар газарта нэмжыһэн ой мо[...] даабари үхибүүдтэ үгтэһэн байна. Хабар, [...] нэр илангаяа ехэ хэмжээнэй хүдэлмэри я[...] һөөгүүдые таридаг, ой модо түймэрһөө [...]

1974 онһоо тус лесничестводэ жэлэй [...] хүдэлмэри таһалгаряагүй ябуулагдана. Т[...] нютагайнгаа ногоон баялигые хамгаалха, [...] тай туһатай хэрэгтэ хубитаяа оруулжа, [...] хүдэлмэрилэгшэдтэй суг түймэр һэргылгэд[...] гэһэн зорилгонууд табигдаа юм.

Ой модоной ургамал ногоо, ан амитад[...] шудалхадаа, үхибүүд тусхай альбомууд [...] дүүдые бүридхэжэ, шэмэглэн гоёогоо һэн. [...] соо ургадаг ашатай туһатай ургамал». «[...] тухай», «Үлир жэмэстэ ургамал», «СССР-[...] тэр соохи ан амитадай аймаг тухай», «Бай[...] гаһан», «Амидарха ёһотой» гэһэн альбом[...] шедүүд гаргагдаа. «Намагууд тухай», «[...] модон», «Ангууд, шубуудые хамгаалгада [...] үүргэ», «Ой модон ба уһан» гэһэн темэнү[...] дууд бэшэгдэжэ хамгаалагдаа юм.

СССР-эй Наукануудай академиин Сиби[...] ниин географиин институдай даабаряар үх[...] һоо сагай уларил шэнжэлгын календарь [...] һэн. Лесничествын байгуулагдаһан үеһөө [...] оршомдо» гэһэн ханын һонин гаргагдадаг. [...] шалга, экскурсинуудта гарадаг, байгаали [...] асуудалнуудаар хөөрэлдөөнүүдые эмхидхэд[...]

Гадна модо, һөөгүүдые тариха, харууһ[...] рее урагшатай ябуулдаг. 10 гектарта наб[...] һуулгагдаһан, 150 гектарай ой модон онсо[...] ро байһан, эм домдо ородог 35 килограмм у[...] лагдаһан, хуһанай 20 килограмм гүлгэ, ан[...] лограмм үбһэн бэлэдхэгдэһэн, шоргоолжон[...] ридэлдэ абтаһан. жэгүүр далитанай 40 гэр[...] шэ дархалагдаһан байна.

Лесничествын гэшүүд туршалгын хүдэ[...] даг. Жэшээлхэдэ, малгайта һархяагуудые [...] раан ургуулха талаар туршалга хээ һэн.

Һургуулиин дэргэдэхи лесничествэнүүдэ[...] канска следуудта эндэхи һурагшад илажа [...] бүри ниитын харалга-конкурсдо хабаадал[...]

1976 ондо тус лесничествэ РСФСР-эй [...] министерствын Бүхэроссин гурбадахи ш[...] байна. Эрхимүүдэй эрхимүүд, онсолбол, Н[...] тионова, Наталья Тунгусова гэгшэд Брянск[...] Чувашай АССР-тэ үнгэргэгдэһэн һургуул[...] лесничествэнүүдэй, байгаалиин эдир ханин[...] та хабаадалсаһан.

Иимэ шэглэлтэй хэмжээ ябуулганууд ү[...] дүйнгөө мэргэжэл шэлэхэдэнь тааруу арг[...] лодог гээшэ. Ингэжэ байгаали хамгаалгын [...] тэд олошорно бшуу.

Анхан лесничествын хүдэлмэридэ хаба[...] абаад харабал, Александр Сумкин охотовед[...] тэй, Татьяна Мальцева Байгалай заповедн[...] рилэгшэ болонхой, Александр Кушлак ег[...] нөө Красноярскын ойн ажахын институ[...] Андрей Димов, Наталья Галактионова, Н[...] ва, Владимир Ягодин гэгшэд ой соо хүдэлх[...] гэжэлтэй болохо зорилготой.

Хоёр жэлэй программаар тусхай һуралса[...] хэгдэнхэй. Михаил Данилович Никитенко эз[...] рилдэг. М. Д. Никитенко үхибүүдтэй суг [...] скурсинуудта гаралсадаг, гансашье һура[...] бэшэ, мүн ехэшүүлэй дунда байгаали хамга[...] эрдэм мэдэсэ дэлгэрүүлхые оролдодог.

Тэрэнэй хүтэлбэрээ зүбөөр ябуулһанай а[...] ямаршье сагта журамтай.

Мүнөө үедэ байгаали хамгаалагшад һур[...] гэдэхи лесничествэнүүдэй 7-дохи республи[...] бэлэдхэл ябуулна.

М. [...]
эдир натур[...]
республиканска станци[...]

АПН-эй ИНТЕРВЬЮ

ҮЛЭСХЭЛЭНТЭЙ ТЭМСЭЛ—АСАРИ ШУХАЛА АСУУДАЛ

Бүхэли арадууд болон оронуудые үлэсхэлэнгэй аюулһаа хайшан гээд абархаб? Энэ хадаа манай үе сагай дэлхэйн гурбадахи мянган жэлдэ шиидхэгдэхээр үлэхэ айхабтар шухала асуудалнуудай нэгэн болохо магад ха. Тэрээнһээ гадна, бүридхэлэй мэдээнүүдһээ харахада, дэлхэй дээрэхи үлэсхэлэн хүнүүдэй тоо жэл бүри олон болохо янзатай.

«Хэрбээ иимэ һэдэб шэнжэ саашадаа үлэбэл, дэлхэй дээрэхи саг үргэлжэ үлэн хооһон ябагшадай тоо энэ зуун жэлэй эсэс багта 600—650 миллион болохо байха» гэжэ ООН-ой Эдеэ хоолой ба хүдөө ажахын эмхиин — ФАО-гой һаяхан туйхаглаһан элидхэл дотор хэлэгдэнэ.

«Иимэ хэсүү байдал хадаа хэрэгсээнгүй орхихоор бэшэ ушарал болоно. Ямаршье (өөдэгүй багахан гү, али айхабтар ехэ) гай ушаралнуудые һүнөөжэ, усадхажа шадаха байһандаа омогорходог зон эдеэ хоолой зүйлөөр өөһэдыгөө өөһэдөө хангажа шадахагүй гээшэ гү?», — гэжэ ФАО-гой генеральна директор Э. Саума Парламентнуудай хоорондын холбооной үнгэрэгшэ жэлэй сентябрьда Римдэ болоһон конференци дээрэ мэдүүлээ һэн.

ФАО-гой штаб-байшан Римдэ, Авентинскэ добуунда ойрохон байдаг юм. Эндэл тэрэ эмхиин генеральна секретариин орлогшо, Бангладешэй профессор Исламтай уулзаад, дэлхэй дээрэхи хүн зоной эдеэ хоолоор хангагдасын ямар байдалтай байһые, «үлэсхэлэн тахалай» үргэлжэлһөөр байһанай шалтагаануудые, тэрээнтэй тэмсэхэ арга боломжонуудые тодорхойлон мэдээсэхыень гуйгаа һэмди.

Дэлхэй дээрэ тохёолдоһон үлэсхэлэнгые бусад асуудалнуудһаа таһархай, тусгаар үзэгдэл шэнгеэр хаража болохогүй. Энэ хадаа байгаалиин, социальна, экономическа шалтагаануудай голынь болоно. Жэшээлхэдэ, сагай уларилай тааламжагүй байдал, мүн улад зоной үдэсын темп ба үйлэдбэриин ургалтын темпын хоорондохи алгасал, мүн Азиин, Африкын ба Латин Америкэдэхи колониальна дулдыдалгаһаа һаяхан сүлөөрһэн оронууд болбосоруулагдаһан түүхэй эдүүдые хилын саанаһаа тааруу үнэ сэнгүүдээр ходо худалдан абахабди гэжэ найдаад, өөһэдынгөө болбосоруулан бүйлүүлдэг промышленностиие хүгжөөлгэдэ анхаралаа дутамагаар хандуулдаг байһаниинь — уршагта үлэсхэлэнгэй шалтагаан болодсо.

Саарһан мүнгэнэй үнэгүй бололгын улам түргэдэлгэ, элшэ хүсэнэй үнэ сэнгэй саг үргэлжэ хүндэрэлгэ, худалдаа наймаанайнь гүйсэгүй болохо мухардалга, хонжоото наймаанайнгаа ашаг туһада тамуужанай түлөөһэ гайлиие бусадта ехээр ашадаг ябуулгаяа һэргээхэ гэһэн капиталис гүрэнүүдэй забдалга — хүгжөөжэ байгаа оронуудай промышленностиин ба хүдөө ажахын национальна һалбаринуудта ехэ гарза хохидол ушаруулна, тэдэнэй ахир бага арга боломжонуудай барагдахын туйлда хүргэнэ. Энээнһээ уламжалан, мүнөө эрилтэ хэрэглэмжыень оройдоо хангахагүй, полинуудые элдүүрилхэдэнь, хаанашье хүрэхэгүй үсөөхэн машинануудые, химическэ утэгжүүлгэнүүдые, хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилхэ түхеэрэлгэнүүдые эдэ оронуудта худалдаһан нэрэ зүүнэ. Гэхэтэй хамта тус оронуудай гадаадынь үри, түүхэй эдүүдые гадаадаһаа худалдан абалгаһаа дулдыдалгань улам ехэ болоно. Промышленна баян «партнернуудынь» хүгжэжэ байгаа гүрэнүүдтэ худалдаа наймаанай талаар огто таарахагүй эрилтэнүүдые табина. Гансахан жэшээ дурдая. Мүнөө жэлдэ саахарай худалдаанай үнэ сэн дэлхэй дээрэхи нёдондоной хэм хэмжээнһээ 40—60 процентээр доошоо ороһон байна.

— Хүгжэжэ байгаа гүрэнүүдтэ туһалха мүнгэ зөөри табидаг уласхоорондын финансын эмхинүүдэй фонднууд хадаа саарһан мүнгэнэй үнын уналгаһаа шалтагаалан 30 процентээр хороо. Энэнь бидэниие һанаата болгоно, — гэжэ профессор Ислам тэмдэглэбэ. Иимэ байн гэһээнь, буу зэбсэгүүдые үрдилдэн түхеэрэлгэдэ жэл бүри 500—600 миллиард доллар мүнгэнэй үрдэгдэжэ үргэлжэлһөөр байһаниинь жэгшүүритэй. Энэ тунлай ехэ гаргашын оройдоо нэгэ процентнь хүгжэжэ байгаа оронуудай тон үгытэй ядуу зониие ойрын арбаад жэлэй турша соо эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангахада һаала хүрэхэ байгаа.

ФАО-гой оролдолго хүсэлэлнүүдынь мүнөө ямар юумэндэ зорюулагданаб? «Гурбадахи эргын оронуудай» хүдөө ажахын үйлэдбэриие хүгжөөлгэдэ удаан болзортойгоор мүнгэ табилгые нилээд нэмээхэ зорилготой комплексно программа хараалаанхайбди.

Гэхэ зуура Азиин, Африкын ба Латин Америкын оронуудай аграрна хүгжэлтын хэрэгтэ Советскэ Союзай оруулдаг һайшаалтай ехэ хубита нэмэри тухай дурдахые хүсэхэ байнаб.

Хүгжэжэ байгаа оронууд өөһэдөө хүдөө ажахынгаа үйлэдбэриин дэбжэлтые саг үргэлжэ урмашуулан дэмжэхэ, өөһэдын үйлэдбэрилһэн зүйлнүүдээр өөһэдыгөө хангалгые экономическа политикынгаа гол хараа бодол болгохо ёһотой.

ФАО-гой эмхидхэн байгуулагдаһан үдэр, октябриин 16 Эдеэ хоолой асуудалда зорюулагдаһан уласхоорондын үдэр болохо, саашадаа тэмдэглэгдэхэ, — гэжэ профессор Ислам түгэсхэлдөө хэлээ.

— ООН-ой гэшүүд — 152 гүрэнэй түлөөлэгшэдһөө бүридэдэг манай эмхи иимэ үүсхэл гаргахадаа, правительственна ба правительственнабэшэ эмхи зургаанууд, уласхоорондын олониитэ, мэдээсэл дамжуулдаг хэрэгсэлнүүд, научно-шэнжэлгын институдууд дэлхэй дээрэхи үзэсхэлэнгые усадхан зайсуулха асуудал эгээн ехэ анхарал хандуулха гээд найдана. Бидэнэй анхарал нэн түрүүн замби түбиин залуушуулда, хүн түрэлтэнэй ерээдүйн хуби заяае шиидхэхэ хүнүүдтэ хандуулагдана. Ерээдүйнгөө дайн дажаргүй, үбшэн үлбэргүй, үлэсхэлэн зоболонгүй байхыень хүсэнэбди.

Алексей ХАЗОВ,
АПН-эй корреспондент.

ХЭБЛЭЛ ТАРААГШАДАЙ ЗҮБЛӨӨН

Улаан-Үдэ хотодо республикымнай хэблэл тараагшадай зүблөөн болохо үнгэрбэ. «Союзпечатиин» республиканска болон районно агентствэнүүдэй, хэлхээ холбооной отделенинүүдэй хүдэлмэрилэгшэд, газетэ ба журналнуудые худалдадаг магазин, киоскнуудые даагшанар тэндэ хабаадаа. «1982 оной хүдэлмэриин дүнгүүд ба КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан 1983 оной зорилгонууд» гэһэн элидхэлые «Союзпечатиин» республиканска агентствын начальник В. Б. Худугуевагай элидхэл зүбшэн хэлсэгдэбэ.

ССР Союзай ойн баярай үнгэрһэн жэлдэ республикын «Союзпечатиин» хүдэлмэрилэгшэд хүдэлмэридөө горитой амжалта туйлаа гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ. Эд бараа наймаалха жэлэй түсэб 103 процент, розничнэ худалдаа наймаанай түсэб 115,7 процент дүүргэгдээ. Хэблэл болон бусад эд хэрэгсэл наймаалалга 1981 онойхиһоо 15 процентээр гэхэ гү, али 1 миллион 429 мянган түхэригөөр ехэ болоо. «Союзпечатиин» бухы наймаанай жэлэй түсэб амжалтатайгаар дүүргэгдээ.

Партийна организацинуудай хүтэлбэри доро 1983 ондо хэблэл захилга эмхитэйгээр үнгэргэгдөө. Мүнөө республикымнай хүн зон 1 миллион 116 мянган 500 хэһэг газетэ ба журналнуудые абана гэхэ гү, али 1000 хүндэ 1174,6 хэһэг хүртэнэ. Энэмнай 1982 онойхиһоо 47 мянган хэһэгээр ехэ болоно. Гэбэшье, хэблэл тарааха хүдэлмэри Баунтын, Хойто-Байгалай, Зэдын районуудта хангалтагүй үнгэрөө.

Розничнэ худалдаа наймаа һайжаруулха талаар шухала хэмжээнүүд абтаа. Мүнөө газетэ, журналнуудые болон бэшэшье эд бараа 428 киоск ба магазинууд худалдана, 46 киоскын хүдэлмэриин үдэр ута болгогдоо, 54 киоскын хүдэлмэриин график һэлгэгдээ. Групповой аргаар 4 киоск хүдэлнэ. Үнгэрһэн жэлдэ республикын хүн зондо 1981 онойхиһоо 575 мянган хэһэг газетэ, журналнууд олоор худалдагдаа. Тиигэжэ энэ хүдэлмэри 12,1 процентээр үргэдхэгдэһэн байна.

Гэбэшье республикын ажалшадай дунда хэблэл тарааха хүдэлмэридэ дутагдалнууд үзэгдэһэн зандаа. Аэрофлодой гэмээр газетэ, журналнууд саг болзортоо асарагданагүй, нёдондо жэлдэ самолёдууд графигһаа аяар 468 дахин хойнотожо ерэһэн байна. Зарим тээ газетэнүүдэй барлалга удаарна. Илангаяа холын һууринууд, тосхонуудта, фермэ болон гүүртэнүүдтэ ажаһуугшадта хэблэл хэдэн хоногой гээгдэлтэйгээр хүргэгдэнэ.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэндэ «Союзпечатиин» Кабанскын районой агентствын начальник Л. Ф. Чернявский, Улаан-Үдэ хотын агентствын киоскын наймаалагша И. Л. Иоффе, «Союзпечатиин» Хойто-Байгалай районой агентствын начальник Г. Л. Тугаринова, «Известия» газетын отделениие даагша Е. И. Яковлева, шэлэй заводой парткомой секретарь Б. А. Лев, «Союзпечатиин» Загарайн районой агентствын начальник Е. П. Шурыгина, Улаан-Үдэ хотын агентствын ахамад инструктор Г. В. Набокина, хэлхээ холбооной үйлэдбэриин — техническэ управлениин, почтын албанай начальник С. Ю. Гонсорунов, КПСС-эй обкомой хэблэлэй секторые даагша С. Д. Ринчинов гэгшэд хабаадаба.

Республикын хэблэл тараагшадай 1983 оной социалис уялганууд зүблөөн дээрэ баталагдан абтаа, социалис мүрысөөндэ илагшэдта Хүндэлэлэй грамотанууд болон үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаһан байна.

Ц. СУБАНОВ.

Үбэлэй ой соо.
П. БУРМАКИНАЙ фото.

СПОРТ • спорт • СПОРТ • Спорт • СПОРТ

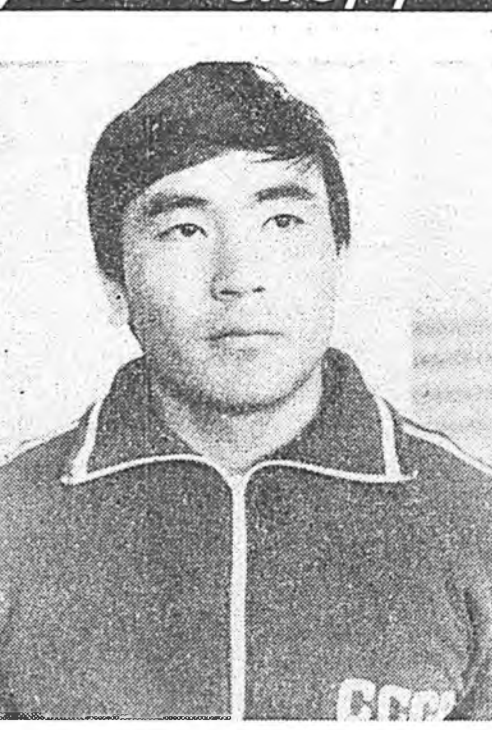

ШЭНХИНЭЭТЭ ГОДЛИНУУД

Һүр харбалгаар Буряадай АССР-эй түрүү һүүри эзэлхын түлөө үбэлэй мүрысөөн Зүүн Сибириин технологическа институдай хүнгэн атлетикын манеж соо үнгэргэгдэбэ. Спортын хэдэн бүлгэмэй дүшөөд мэргэшүүл хабаадаһан байгаа. Мэргэшүүл М-1 упражненеэр харбаба.

70 метртэ харбахадаа, 9-дэхи классай һурагша Намжилма Шутукова («Спартак») 296 очко түдажа, илалта туйлаба. Республиканска 1-дэхи интернат һургуулиин 10-дахи классай һурагша, спортын мастер Гэрэлма Цыремпилова («Спартак»), Лариса Целовальникова («Динамо») удаадахи һүүринүүдые эзэлһэн байгаа.

«Труд» бүлгэмэй түлөөлэгшэ спортын мастер Ирина Лукашевич 60 метртэ 322 очко абажа, һайн үрэ дүн харуулһан байха юм. «Динамо» бүлгэмэй харбагшад Я. Цыренжапова, О. Воронина гэгшэд шангай һүүринүүдтэ гараба.

50 метр. Энэ зайда Л. Целовальникова 297 очко түдажа, илалта туйлаба. Г. Цыремпилова, С. Раднаева гэгшэд удаадахи һүүринүүдтэ гараһан байна.

Эгээл дүтын зайда спортын мастер Янжима Цыренжапова илаба — 338 очко.

Мүрысөөнэй дүнгүүдые согсолходо, Гэрэлма Цыремпилова 1218 очко абажа, республикын чемпионка болобо. Лариса Целовальникова Ирина Лукашевич гэгшэд 2-дохи, 3-дахи һүүринүүдые эзэлһэн байгаа.

Улаан Үдын гарнизондо алба хэжэ байһан спортын мастер Цыденбал Цыренжапов бүхы дүрбэн зайда илалта туйлажа, дүн хамта 1283 очко абаад, Буряадай АССР-эй чемпион болобо. Тэрэ 50 болон 30 метртэ түс түстань 329 ба 347 очко түдаа. Һаяхан Харьков хотын авиационно институдай манеж соо үнгэргэгдэһэн СССР-эй үбэлэй чемпионадта 6-дахи һүүри эзэлһэн Ц. Цыренжапов жэлэй эхиндэ һайн һорилго бэлэдхэлтэй байһанаа үшөө дахин баталба.

Уласхоорондын классай спортын мастер Бадмажаб Цыбиков («Труд») 1255 очкотойгоор мүнгэн медаляар шагнагдаа. Тэрэ 70 болон 50 метртэ 2-дохи һүүрида гараһан байна. Зүүн Сибириин технологическа институдай студент, спортын мастер Павел Баханов («Спартак») 1242 очко абажа, 3-дахи һүүри эзэлбэ. Павел 90 болон 30 метртэ бронзо шангуудта хүртөө.

Мүрысөөнэй дүнгүүдээр «Динамо» бүлгэмэй мэргэшүүл командаараа илажа, ресспорткомитедэй дамжуулгын кубогаар, I шатын дипломоор шагнагдаһан байна. «Спартагай» түлөөлэгшэд — 2-дохи, харин «Труд» бүлгэмэй спортсменүүд 3-дахи һүүринүүдые эзэлбэ.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: республикын чемпионууд Г. Цыремпилова, Ц. Цыренжапов.

В. ПЛУТТЫН фото.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Хүтэлбэрилэгшын үзэл бодолой хатуужалга» — түрүү бэшэг. Контрактациин договор» — Н. Мельнигэй статья. «Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойдо» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. Нютаг нютагай болон орон доторой һонин.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Ажалай журам бэхижүүлхэ» — С. Селиврын статья. «Баргажанай харгыгаар» — П. Натаевай статья. «Тэжээлэй нэмэри» — Г. Угрюмовай статья.

Гурбадахи хуудаһанда. «Ерээдүйн директорнүүдэй һургуули Минскдэ» — В. Поллогой статья. Хилын саанаһаа.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Мартда болохо концертнүүд тухай» — Н. Егериин статья. Спорт. Мэдээсэлнүүд, соносхолнууд.

САГАЙ УЛАРИЛ

МҮНӨӨДЭР республика доторнай сэлмэг байха. Һулаханаар һалхилха. 4 — 9 градус хүйтэн, зарим нютагуудта 2 градус дулаан болохо.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «Дохёогоо үгыт, горнистнар». 10.40 — «Певец революции» — уран һайханай фильм (3-дахи сери). 11.55 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильмүүд. 12.30 — Шэнэ һонин. (12.35 хүрэтэр). 16.00 — Шэнэ һонин. 16.20 — Баримтата фильм. 16.50 — Эхэнэр поэдүүдэй шүлэгүүд. 17.15 — «Арадай аялга дуунууд».

Улаан-Үдэ. 17.30 — «Уран бэлигтэнэй бүтээлнүүд» (буряадаар). 18.10 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа. 18.40 — Уласхоорондын шэнжэлэл (буряадаар).

Москва. 19.00 — «Олон түмэн ажалшадай ленинскэ университет». Залуушуулые хүмүүжүүлгэдэ багшын үүргэ. 19.30 — «Зураг бүхэндэнь — наран!». 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.15 — Европын чемпионуудай кубок. «Динамо» (Киев) — «Гамбург» (ФРГ). 22.00 — «Время». 22.35 — «Родина, которую украли» — баримтата фильм. 22.35 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 12.55 — Дамжуулгын программа. 13.00 — Испан хэлэн. 13.30 — Географи. 8-дахи класс. «Алас-Дурнын район». 14.00 — Эжын һургуули. 14.30 — Астрономи. 10-дахи класс. «Одо мүшэнүүд». 15.00 — «Аты-баты шли солдаты...» — уран һайханай фильм. 16.25 — Телеочерк. 16.55 — Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 17.00 — Соносхолнууд. 17.10 — Киноочерк.

Москва. 17.30 — «Хүхюун стартнууд». 18.30 — Шатарай һургуули.

Улаан-Үдэ. 19.00 — Киноочерк. 19.20 — «Петр Первый» (1-дэхи сери).

Москва. [...] нойр[...] — Р[...] О. [...] Бари[...] «Время». [...] ребенок» — [...] фильм. 23.40 [...] «Гурбан [...]» Футболоор [...] 01.45 — Уһан [...] гөөр наадалгаар [...] пионат. «Динамо» — ЦСКА.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-60-91, пропаганды — 2-56-23 промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, информации — 2-34-05, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61 машинное бюро — 2-57-63, фотолаборатория — 2-33-61, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография [...]ственного комитета Буря[...] делам издательств полигра[...] ной торговли.
Н-02325. Заказ № 52.